

JEDNOSTKI POMOCNICZE GMIN W STATUTACH NIEKTÓRYCH POLSKICH MIAST

Raport z regulacji prawnych i wnioski w zakresie organizacji, zadań i kompetencji oraz uprawnień w zakresie zarządzania mieniem komunalnym i finansami na podstawie wybranych, przykładowych statutów miast i jednostek pomocniczych

Redakcja: Krzysztof Mularski

Zespół badawczy: Krzysztof Mularski, Dominik Sobczak

Gdańsk, listopad 2024 r.

Pomorska Pracownia Badań Obywatelskich

Adres: ul. Wita Stwosza 23
80-312 Gdańsk

Telefon: +48 58 344 40 39

E-mail: biuro@fundacjarc.org.pl

Spis treści

Wprowadzenie	2
Problematyka opracowania i przyjęte założenia	
Zastrzeżenia	
Wybrane regulacje	
1. Gdańsk	4
Organizacja i zadania jednostek pomocniczych	
Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie	
Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór	
Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami	
2. Gdynia	10
Organizacja i zadania jednostek pomocniczych	
Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie	
Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór	
Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami	
3. Toruń	13
Organizacja i zadania jednostek pomocniczych	
Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie	
Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór	
Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami	
4. Lublin	18
Organizacja i zadania jednostek pomocniczych	
Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie	
Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór	
Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami	
5. Wrocław	22
Organizacja i zadania jednostek pomocniczych	
Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie	
Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór	
Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami	
6. Łódź	30
Organizacja i zadania jednostek pomocniczych	
Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie	
Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór	
Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami	

7. Kraków	36
Organizacja i zadania jednostek pomocniczych Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami	
8. Bydgoszcz	44
Organizacja i zadania jednostek pomocniczych Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami	
9. Katowice	48
Organizacja i zadania jednostek pomocniczych Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami	
10. Szczecin	52
Organizacja i zadania jednostek pomocniczych Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami	
11. Poznań	58
Organizacja i zadania jednostek pomocniczych Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami	
12. Wybrane wnioski	64
Nazewnictwo Stopień szczegółowości regulacji dotyczących jednostek pomocniczych w statutach Kompetencje jednostek pomocniczych i członków ich organów w działalności organów uchwałodawczych miast Charakter opiniowania i wnioskowania wykonywanego przez organy jednostek pomocniczych miast Zwykły zarząd przekazywanego mieniem komunalnym Mechanizmy udziału w środkach finansowych na realizację zadań wykonywanych przez jednostki pomocnicze Rekomendacje dla Gdańska w kontekście regulacji jednostek pomocniczych	

Wprowadzenie

Problematyka opracowania i przyjęte założenia

Opracowanie porusza zagadnienia dotyczące jednostek pomocniczych gmin w statutach miast Rzeczypospolitej Polskiej. Głównym celem jest zebranie informacji na temat zadań jednostek pomocniczych wybranych miast i opisanie kompetencji ich organów uchwałodawczych.

Raport prezentuje wybrane wnioski w zakresie organizacji, zadań i kompetencji tych jednostek, a także ich uprawnień w obszarze zarządzania mieniem komunalnym oraz finansami.

W końcowej części raportu wysnuto rekomendacje dla Gdańska oparte o wybrane zagadnienia mające swoje unormowanie w statutach miast i jednostek pomocniczych miast pozostałych z perspektywy wzmocnienia roli rad dzielnic.

Zastrzeżenia

Stan prawny na dzień 20.10.2024 r., chyba że w odniesieniu do konkretnego źródła podano inaczej.

Analiza opiera się na przykładowych statutach miast i ich jednostek pomocniczych. Nie jest opracowaniem dającym pełny obraz struktur prawnych i ich funkcjonowania w poszczególnych miastach. Raport, chyba że w danym miejscu zastrzeżono inaczej, nie odnosi się do wykładni i stosowania przepisów prawa miejscowego.

1. Gdańsk

Organizacja i zadania jednostek pomocniczych

Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie

Jednostkami pomocniczymi Miasta Gdańska są **dzielnice**, tworzone w ramach uchwały Rady Miasta (§ 60 ust. 1 statutu Miasta Gdańska). Na obszarze dzielnicy musi zamieszkiwać nie mniej niż 2.000 mieszkańców (§ 60 ust. 2 statutu Miasta Gdańska).

Przed utworzeniem dzielnicy, Rada Miasta zobowiązana jest do przeprowadzenia konsultacji społecznych, polegających na zgłaszaniu uwag do projektu o utworzeniu dzielnicy (§ 61 ust. 1 i 2 statutu Miasta Gdańska).

Również sami mieszkańcy Miasta mogą wnioskować do Rady utworzenie dzielnicy. Wniosek taki musi być podpisany przez 10% mieszkańców projektowanej jednostki i zawierać określenie jej granic.

W przypadku dzielnicy, w której nie wybrano Rady, Rada Miasta może podjąć uchwałę o podziale lub połączeniu tych dzielnic, po konsultacji z jej mieszkańcami. Wnioski w zakresie łączenia lub podziału może złożyć 20% mieszkańców odpowiednich dzielnic.

Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór

Organizację i zakres działania dzielnic, Rada określa odrębnym statutem, po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami.

Statut Miasta Gdańska nie odnosi się w warstwie szczegółowej do szczególnych kompetencji i uprawnień dzielnic oraz do nadzoru nad nimi. Materia pozostaje uregulowana w statutach poszczególnych dzielnic (§ 64 ust. 2 pkt 3–5 statutu Miasta Gdańska).

Na przykładzie Statutu Dzielnicy Zaspą Rozstaje, do zadań Dzielnicy (§ 4 ust. 1) należy w szczególności:

1. reprezentowanie we współpracy z radnymi Miasta i Prezydentem Miasta Gdańska interesów mieszkańców Dzielnicy;
2. zapewnienie mieszkańcom udziału w sprawach związanych z funkcjonowaniem i rozwojem Dzielnicy;

3. umożliwienie uczestnictwa społeczności lokalnych w rozstrzyganiu spraw związanych z interesem ogólnomiejskim, a mających wpływ na warunki życia w miejscu zamieszkania;
4. organizowanie aktywności i integracji mieszkańców oraz wspólnych przedsięwzięć, związanych z zaspokajaniem potrzeb mieszkańców Dzielnicy;
5. kształtowanie i upowszechnianie odpowiedzialności obywatelskiej za dobro wspólne;
6. podejmowanie, współorganizowanie i wspieranie inicjatyw mieszkańców Dzielnicy zmierzających do poprawy warunków ich życia.

Zgodnie z ww. przykładowym statutem dzielnicy, organem uchwałodawczym jest Rada, a wykonawczym – Zarząd.

Działalność w organach dzielnicy ma charakter społeczny, ale Rada Miasta Gdańska może ustanowić zasady, na jakich radnym przysługiwała będzie dieta (§ 9 ust. 2).

Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami

Zgodnie z § 65 Statutu Miasta Gdańska, Rada odrębną uchwałą może przekazać jednostce pomocniczej część mienia, należącego do Miasta. W Statucie Miasta Gdańska nie przewidziano szczegółowych regulacji obejmujących finansowanie zadań dzielnic, pozostawiając te kwestie statutom poszczególnych dzielnic.

Na przykładzie Statutu Dzielnicy Zaspą Rozstaje (§ 34 ust. 1 tego statutu), w budżecie miasta Gdańska wyodrębnia się środki finansowe na działalność statutową Dzielnic Miasta Gdańska w wielkości ustalonej na jednego mieszkańca objętego rejestrem wyborców. Wielkość środków finansowych na działalność statutową Dzielnic Miasta Gdańska jest określana co roku w odrębnej uchwale Rady Miasta Gdańska, podejmowanej do 31 stycznia roku, poprzedzającego rok budżetowy. Zgodnie z § 1 pkt 13 Statutu Dzielnicy Zaspą Rozstaje, w odniesieniu do środków finansowych przekazanych na działalność statutową Dzielnicy, Rada przyjmuje plan finansowy, nazywany „Budżetem Dzielnicy”.

Sposób ustalania wysokości tych środków, wskazywany jest w statutach poszczególnych dzielnic. Na przykładzie Statutu Dzielnicy Zaspa Rozstaje, zgodnie z § 34 ust. 2, 30% środków finansowych dla wszystkich dzielnic zostaje podzielone w równym stopniu na każdą z dzielnic, zaś 70% środków finansowych dla wszystkich dzielnic przydziela się proporcjonalnie do liczby mieszkańców objętych rejestrem wyborców każdej z dzielnic. Co więcej, Statut Dzielnicy przewiduje mechanizm ustalania dodatkowych środków dla dzielnicy, zależnych od frekwencji podczas wyborów do rad dzielnic¹.

Środki te mogą być przeznaczone – w ramach Budżetu Dzielnicy – na przedsięwzięcia dotyczące bezpośrednio obszaru Dzielnicy lub służące zaspokojeniu potrzeb mieszkańców Dzielnicy w zakresie:

1. wspierania lokalnych inicjatyw mieszkańców w zakresie poprawy warunków życia, integracji mieszkańców oraz konsultacji społecznych, przeprowadzanych na wniosek Rady;
2. działań edukacyjnych, kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych;
3. wspierania programów promocji zdrowia, pomocy społecznej;
4. ochrony środowiska;
5. zachowania porządku i bezpieczeństwa;
6. utrzymania i rozwoju infrastruktury oraz drobnych inwestycji;
7. informowania o działaniach i inicjatywach Rady, w tym przedsięwzięciach, o których mowa w lit. a-f z zastrzeżeniem, że kwota przeznaczona na informowanie nie może przekroczyć 2% środków Dzielnicy.

Statut w dalszej części szczegółowo określa sposób przeznaczania środków na zadania o charakterze inwestycyjnym, lokalizowane na terenach niebędących własnością Gdańska. W zakresie rodzajów przedsięwzięć finansowych ze środków dzielnicy, jej Statut przewiduje uzgadnianie ich z Prezydentem miasta, działającym przy pomocy właściwych wydziałów Urzędu Miejskiego w Gdańsku oraz jednostek organizacyjnych Miasta, a także przeprowadzanie konsultacji z mieszkańcami. W Statucie Dzielnicy przewidziano szczegółowy tryb odwoławczy w razie negatywnej oceny danego przedsięwzięcia przez Prezydenta Miasta Gdańska. Odwołanie rozpatruje specjalnie powoływany Zespół Konsultacyjny, w skład którego wchodzi po trzech przedstawicieli z ramienia Prezydenta, Rady i Rad Dzielnic.

¹ Mechanizm ten działać będzie od 1 stycznia 2025 r., a w zakresie przeznaczenia środków (par. 34 ust. 5 statutu Dzielnicy Zaspa Rozstaje) – od 1 kwietnia 2025 r.

Rada Dzielnicy ma szczególną kompetencję w zakresie rozstrzygnięcia przeznaczenia darowizn celowych. Darowizny celowe stanowią dochód Miasta, jednak te dokonane z przeznaczeniem na określoną dzielnicę, powiększają ilość środków przekazywanych na ich działalność statutową.

W zakresie darowizn kompetencja Rady Dzielnicy w ramach szczegółowego zagospodarowania darowizną jest wyłączna (§ 38 ust. 18 statutu Rady Dzielnicy Zaspą Rozstaje).

2. Gdynia

Organizacja i zadania jednostek pomocniczych

Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie

Zgodnie z regulacjami rozdziału III Statutu Miasta Gdyni, w Gdyni tworzy się podział na **dzielnice**. Ustalanie granic ma odpowiadać zakresowi działania dzielnicy.

Utworzenie, połączenie, podział i zniesienie dzielnicy odbywa się po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami lub z ich inicjatywy. Niezbędne jest zasięgnięcie opinii Prezydenta Miasta oraz zainteresowanych rad dzielnic. Konsultacje z mieszkańcami są ograniczone do mieszkańców dzielnic objętych zmianą.

W pozostałych kwestiach, jak np. uprawnienia inicjatywne dzielnic czy kwestie sprawowanego nad dzielnicami nadzoru, nie zdecydowano się na ich uregulowanie w Statucie Miasta Gdyni.

Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór

Zadania i zakres działania dzielnicy określa jej statut uchwalony przez Radę. Zgodnie z § 2 statutu dzielnicy Mały Kack², dzielnica organizuje przedsięwzięcia i wspiera inicjatywy swoich mieszkańców w zakresie poprawy warunków życia, zachowania porządku i bezpieczeństwa, edukacji, kultury, wypoczynku, rekreacji i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, ochrony środowiska, utrzymania i rozwoju infrastruktury oraz inwestycji.

Do właściwości Rady Dzielnic należy (§ 12 ust. 1 i 2 statutu tej dzielnicy):

1. wybór i odwołanie członków Zarządu;
wybór Komisji Rady oraz ustalanie ich zakresu działania i składu
2. osobowego;
3. uchwalanie projektu, planu wykorzystania środków finansowych i planu wydatków Dzielnic;
4. przyjmowanie rocznego sprawozdania z działalności Zarządu;
5. uchwalanie rocznego sprawozdania z działalności Rady;
6. stanowienie w sprawach należących do zakresu działania Dzielnic;

² Załącznik do uchwały Nr V/139/19 Rady Miasta Gdyni z dnia 23 stycznia 2019 r. w sprawie uchwalenia Statutu Dzielnic Mały Kack

7. występowanie do Rady Miasta Gdyni i Prezydenta Miasta Gdyni z wnioskami dotyczącymi uchwalania i realizacji budżetu miasta w zakresie działania Dzielnicy;
8. występowanie do Rady Miasta Gdyni i Prezydenta Miasta Gdyni z wnioskami i opiniami dotyczącymi realizacji zadań publicznych miasta na terenie Dzielnicy;
9. wydawanie opinii i stanowisk w sprawach Dzielnicy;
10. współpraca z jednostkami organizacyjnymi Miasta Gdyni, innymi radami dzielnic, organizacjami pozarządowymi i podmiotami działającymi na rzecz mieszkańców.

Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami

W Gdyni już regulacja Statutu Miasta stanowi, że Rada wyodrębnia w budżecie Miasta środki finansowe na działalność dzielnic.

Wysokość środków w budżecie Miasta określona zostaje na podstawie kwoty kalkulacyjnej przypadającej na jednego mieszkańca, co reguluje się w odrębnej uchwale Rady Miasta.

Gospodarka finansowa dzielnicy prowadzona jest na podstawie załącznika do uchwały budżetowej, stanowiącego integralną część tej uchwały, określającego środki przeznaczone do dyspozycji dzielnicy na realizację jej zadań. Realizacja uchwał rad dzielnic w ramach tych środków, wykonywana przez Prezydenta Miasta, klasyfikuje się jako wykonywanie budżetu Miasta w zakresie środków określonych w załącznikach (§ 14 ust. 1-4 statutu Miasta Gdyni).

Obowiązuje przy tym zasada ogólna, zgodnie z którą dzielnica nie posiada kompetencji stanowiących, w tym także co do rozporządzania mieniem Miasta (§ 13 ust. 2 Statutu Rady Miasta Gdyni). Uchwały rad dzielnic w zakresie realizacji zadań z przyznanych środków mają zatem charakter wykonawczy, stanowią sposób „współdziałania” dzielnic w ramach realizacji zadań wspólnie z prezydentem.

3. Toruń

Organizacja i zadania jednostek pomocniczych

Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie

Jednostkami pomocniczymi Torunia są okręgi. Do utworzenia okręgu niezbędna jest uchwała Rady, podejmowana z własnej inicjatywy Rady lub co najmniej 150 mieszkańców, mających stałe miejsce zamieszkania na terenie przyszłej jednostki. Analogiczne zasady stosuje się przy łączeniu, dzieleniu i znoszeniu jednostek. Zawsze niezbędne jest przeprowadzenie konsultacji z mieszkańcami Gminy.

W Toruniu konsultacje te nie są ograniczone do obszaru okręgu.

Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór

Kompetencje i zadania okręgów są określone w ich statutach, natomiast już sam Statut Miasta Torunia stanowi, że inicjatywa uchwałodawcza w zakresie uchwał Rady Miasta, przysługuje radom okręgów w sprawach związanych z ich zakresem działania na podstawie podjętych uchwał.

Zgodnie z § 4 uchwały Nr 372/12 Rady Miasta Torunia z dnia 6 września 2012 r. w sprawie powołania okręgów będących jednostkami pomocniczymi Gminy Miasta Toruń oraz nadania im statutów³, do kompetencji rady okręgu należy reprezentowanie mieszkańców okręgu i wyrażanie ich potrzeb poprzez:

1. organizowanie działań mieszkańców na rzecz wspólnoty lokalnej, mających na celu dobro wspólne zarówno materialne, jak i duchowe;
2. opiniowanie projektów uchwał Rady Miasta dotyczących okręgu;
3. wnioskowanie w sprawach lokalnych do Rady Miasta, Prezydenta Miasta i jednostek organizacyjnych Gminy;
4. przedkładanie Radzie Miasta projektów uchwał dotyczących spraw okręgu;
5. prezentowanie w uzgodnieniu z przewodniczącym właściwej komisji Rady Miasta problemów wspólnoty lokalnej na posiedzeniach danej komisji problemowej;
6. wydawanie opinii w sprawach wniosków i skarg mieszkańców okręgu na wniosek Rady Miasta, Prezydenta Miasta bądź wnioskodawcy;

³ Według tekstu jednolitego z załącznika do obwieszczenia nr 44/21 Rady Miasta Torunia z dnia 13 maja 2021 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 19 maja 2021 r., poz. 2601).

7. opiniowanie zaplanowanych w budżecie Miasta zamierzeń inwestycyjnych o charakterze lokalnym wg następujących zasad:
 - a. Prezydent Miasta ogłasza wykaz zamierzeń inwestycyjnych wraz z ich opisem rzeczowym w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Torunia w terminie 21 dni od uchwalenia budżetu,
 - b. rady okręgu są uprawnione do przedłożenia Prezydentowi opinii, dotyczących zakresu rzeczowego inwestycji, planowanych do realizacji na obszarze ich działania, w ciągu 21 dni od ogłoszenia wykazu, o którym mowa w lit. a,
 - c. do inwestycji o charakterze lokalnym, inicjowanych na podstawie zmian budżetu dokonywanych w ciągu roku budżetowego, postanowienia lit. a i b stosuje się odpowiednio,
 - d. procedura opisana w lit. a i b nie obejmuje zadań przygotowywanych do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego;
8. zgłaszanie bieżących uwag, propozycji i wniosków dotyczących inwestycji o charakterze lokalnym, na obszarze działania danej rady, na każdym etapie ich realizacji;
9. współdziałanie podczas organizacji konsultacji lokalnych (działania profrekwencyjne, pomoc organizacyjna) z działem Urzędu Miasta Torunia, którego zadaniem określonym w Regulaminie Organizacyjnym Urzędu Miasta Torunia, jest prowadzenie konsultacji społecznych.

Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami

Statut Rady Miasta Torunia nie przewiduje regulacji w obszarze kwestii finansowych okręgów, jak również zarządzania powierzonym mieniem komunalnym.

Zgodnie z powołaną uchwałą w sprawie nadania statutów okręgom, okręg nie ma samodzielności finansowej (§ 2 ust. 2 uchwały).

4. Lublin

Organizacja i zadania jednostek pomocniczych

Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie

Statut Lublina nie określa nazw używanych względem jednostek pomocniczych. Jednakże poszczególne uchwały w przedmiocie działania jednostek postępują się nazwami „dzielnica”.

Utworzenie, połączenie, podział i zmiana granic jednostki pomocniczej następuje w formie uchwały Rady Miasta podejmowanej z własnej inicjatywy Rady, z inicjatywy Prezydenta lub z inicjatywy mieszkańców obszaru, którego ma dotyczyć jednostka (§ 8 ust. 1 statutu Rady Miasta Lublina). Rozstrzygnięcie Rady musi być poprzedzone konsultacjami, których tryb określa odrębna uchwała.

Projekt granic jednostki pomocniczej sporządza w każdym wypadku Prezydent Miasta, który zasięga opinii inicjatorów utworzenia jednostki.

Statut danej jednostki pomocniczej ustala Rada Miasta w drodze odrębnej uchwały, która jest poprzedzana konsultacjami z mieszkańcami.

Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór

Statut określa organizację i zakres działania jednostki pomocniczej (§ 12 statutu Miasta).

Na przykładzie statutu Dzielnicy Abramowice⁴, organami Dzielnicy są Zarząd i Rada, w ramach której działa także Komisja Rewizyjna Rady. Do właściwości Rady należą wszystkie sprawy należące do zadań Dzielnicy, a w szczególności:

1. wybór oraz odwołanie Przewodniczącego Rady, Wiceprzewodniczących Rady, Przewodniczącego Zarządu, Zastępcy Przewodniczącego Zarządu oraz członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
2. występowanie z wnioskami o przekazanie Radzie składników mienia komunalnego do zarządzania;
3. uchwalanie propozycji budżetowych z terenu Dzielnicy zgłoszonych przez Zarząd do projektu budżetu Miasta Lublin;

⁴ załącznik do uchwały nr 613/XXIX/2009 Rady Miasta Lublin z dnia 19 lutego 2009 r.; tekst jednolity wg obwieszenia Nr 8/XVIII/2020 Rady Miasta Lublin z dnia 23 kwietnia 2020 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 8 maja 2020 r., poz. 2641; dalej jako: „Statut Dzielnicy Abramowice”).

4. wydawanie opinii i przedkładanie wniosków, o których mowa w § 5 Statutu Dzielnicy, określającym zadania Dzielnicy;
5. przyjmowanie sprawozdań rocznych z działalności Zarządu;
6. stwierdzanie uzyskania lub wygaśnięcia mandatu członka Rady na zasadach ordynacji wyborczej;
7. udzielanie absolutorium Zarządowi do dnia 30 kwietnia roku kalendarzowego;
8. wybór zadań do realizacji ze środków rezerwy celowej na zadania zgłaszane przez jednostki pomocnicze.

Rada może upoważnić bezwzględną większością głosów ustawowego składu Rady – w określonym zakresie – Zarząd do samodzielnego wydawania opinii w sprawach:

1. planowania istotnych inwestycji miejskich na terenie Dzielnicy;
2. nazw ulic i placów będących drogami publicznymi lub nazw dróg wewnętrznych w rozumieniu przepisów o drogach publicznych;
3. lokalizacji, likwidacji, łączenia, lub przekształcania jednostek organizacyjnych o charakterze lokalnym, tj. placówek oświatowych, instytucji kultury i bibliotek, ośrodków rekreacji i sportu; zmian w przebiegu tras komunikacji miejskiej;
4. opracowania projektów planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego Dzielnicę lub jej część;
5. strategii Miasta i wieloletnich planów.

O wydanych opiniach Zarząd informuje Radę na najbliższym posiedzeniu.

Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami

Statut Lublina stanowi, że jednostki pomocnicze Miasta Lublin prowadzą gospodarkę finansową w ramach uchwały budżetowej.

Stosownie do przykładowego statutu Dzielnicy Abramowice⁵, działalność finansowa Dzielnicy jest prowadzona w ramach budżetu Miasta Lublin (§ 1 ust. 5 Statutu Dzielnicy Abramowice). Dzielnicą przedkłada Prezydentowi Miasta propozycje na rok następny, realizacji zadań rzeczowych, które miałyby być finansowane z budżetu Miasta na terenie Dzielnicy, nie później niż do 15 czerwca roku poprzedzającego, po uprzednim zatwierdzeniu przez Radę (§ 16 pkt 11 Statutu Dzielnicy Abramowice).

⁵ załącznik do uchwały nr 613/XXIX/2009 Rady Miasta Lublin z dnia 19 lutego 2009 r.; tekst jednolity wg obwieszenia Nr 8/XVIII/2020 Rady Miasta Lublin z dnia 23 kwietnia 2020 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. Z dnia 8 maja 2020 r., poz. 2641; dalej jako: „Statut Dzielnicy Abramowice”).

5. Wrocław

Organizacja i zadania jednostek pomocniczych

Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie

Samorządowymi jednostkami pomocniczymi Wrocławia są osiedla (§ 56 Statutu). Granice osiedla, jego organizację, zakres działania określa Rada Miejska w ich statutach.

Osiedla są tworzone w drodze uchwał Rady miasta po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami lub z ich inicjatywy (§ 56 ust. 2 statutu).

Szczegółowe zasady przeprowadzania konsultacji określa odrębna uchwała Rady Miejskiej.

Zniesienie, podział i łączenie osiedli może nastąpić z ważnych powodów z inicjatywy Rady Miejskiej lub na wniosek właściwych rad osiedli. Decyzje te są podejmowane po przeprowadzeniu konsultacji, ograniczonych do obszaru właściwych osiedli. Właściwa rada osiedla, w zakresie wniosku na ww. tematy, składanego w drodze uchwały podjętej bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy składu Rady. Granice osiedla określone są w statucie danego osiedla.

Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór

Organizację osiedla i jego zakres działania określa statut nadany przez Radę Miejską (§ 56 ust. 6 Statutu). Statut Wrocławia, odmiennie od dotychczas analizowanych miast, dotyczy szczegółowej materii w obszarze kompetencji jednostek pomocniczych. W § 57 ust. 4 ustalono, że kompetencje rady osiedli określać będzie statut osiedla, z uwzględnieniem postanowień § 59 Statutu Miasta, zaś w § 60 ustalono, że do właściwości rady osiedla należeć będzie:

1. wybór i odwołanie zarządu osiedla;
2. opiniowanie projektu przedsięwzięć Rady Miejskiej i Prezydenta dotyczących mieszkańców i terenu osiedla;
3. opiniowanie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego osiedla;

4. przedstawianie Radzie Miejskiej do końca lutego każdego roku oceny funkcjonowania na obszarze osiedla administracji samorządowej w zakresie obsługi mieszkańców, współpracy z samorządem osiedla, realizacji inwestycji komunalnych, zarządzania mieniem komunalnym;
5. wspieranie inicjatyw społecznych w osiedlu, zmierzających do poprawy warunków życia mieszkańców, rozwoju kultury, infrastruktury komunalnej, handlu i usług; środki do realizacji tego zadania wyodrębnia się w budżecie Miasta;
6. współudział w tworzeniu planu budżetu Miasta w części związanej z działalnością osiedli. W tym celu odpowiednie wnioski należy składać do końca kwietnia każdego roku. Niewykorzystane przez osiedle środki finansowe pozostają do jego dyspozycji w roku następnym, tylko w przypadku podjęcia odpowiedniej uchwały Rady Miejskiej;
7. dysponowanie środkami finansowymi, przekazywanymi na potrzeby osiedla z budżetu Miasta;
8. inne sprawy wynikające ze statutu osiedla.

Wspólnie działające organy stanowiące co najmniej trzy osiedla, wskazujące jednego upoważnionego do reprezentowania przedstawiciela, dysponują inicjatywą do wystąpienia z wnioskiem o podjęcie uchwały przez Radę Miejską Wrocławia (§ 39 ust. 1 Statutu Wrocławia).

W zakresie realizacji zadań statutowych osiedla, mieszkańcy osiedla podejmują decyzje poprzez głosowanie powszechne (referendum) lub za pośrednictwem organów osiedla.

W przypadku Wrocławia już w statucie ustalono „strukturę organizacyjną” osiedli. Stosownie do § 57 statutu Miasta Wrocławia:

1. organem uchwałodawczym w osiedlu jest rada osiedla, jednakże w Statucie Miasta dopuszczono możliwość zmiany rady osiedla na Ogólne Zebranie Mieszkańców w drodze odpowiedniego postanowienia statutu osiedla.
2. organem wykonawczym jest zarząd osiedla, a na jego czele stoi przewodniczący.

Wybory do organów osiedla zarządza i przeprowadza Rada Miejska.

Zgodnie z § 58 ust. 1 Statutu Miasta, rada osiedla reprezentuje jego mieszkańców wobec organów i jednostek organizacyjnych miasta. Rada osiedla realizuje swoje zadania, współpracując z organami samorządu Wrocławia, instytucjami i organizacjami działającymi na terenie osiedla.

Według Statutu Miasta, nadzór organów Gminy, sprawowany przez Radę Miejską i Prezydenta Miasta, określony ma być w statutach tych jednostek.

W odniesieniu do przykładowego Statutu Osiedla Bieńkowice⁶, Osiedle realizuje zadania Miasta na swoim obszarze w zakresie określonym niniejszym Statutem oraz przekazane uchwałami Rady Miejskiej i zarządzeniami Prezydenta Miasta (§ 5 ust. 1 Statutu Osiedla Bieńkowice). Statut Osiedla przewiduje szczegółowe kompetencje Rady Osiedla Bieńkowice:

1. inicjowanie, współdziałanie oraz organizowanie działań o znaczeniu lokalnym zmierzających do poprawy warunków zamieszkiwania i życia mieszkańców, niewynikających z zadań zleconych oraz niezastrzeżonych ustawami, Statutem Wrocławia, uchwałami Rady Miejskiej i zarządzeniami Prezydenta na rzecz innych podmiotów;
2. działanie na rzecz rozwoju samorządności lokalnej, w tym poprzez inicjowanie, współdziałanie i prowadzenie konsultacji społecznych
3. z mieszkańcami Osiedla, na zasadach przyjętych w Mieście;
4. współdziałanie:
 - a.z organami Miasta,
 - b.z jednostkami organizacyjnymi Miasta i innymi instytucjami,
 - c.z organizacjami społecznymi działającymi na obszarze Osiedla,
 - d.z innymi osiedlami;
5. wnioskowanie do organów i jednostek organizacyjnych Miasta w sprawach istotnych dla mieszkańców Osiedla, a w szczególności w zakresie:
 - a.tworzenia, łączenia i likwidacji oraz zmiany granic Osiedla,
 - b.budżetu Miasta na etapie przygotowywania jego projektu,
 - c.wydzielania mienia komunalnego celem przekazania Osiedlu do użytkowania,
 - d.lokalizacji na obszarze Osiedla instytucji kultury i placówek oświatowych oraz ośrodków rekreacji i sportu o charakterze lokalnym,
 - e.organizacji podstawowej opieki zdrowotnej,

⁶ Wg brzmienia przyjętego w załączniku do uchwały nr XIII/434/03 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 16 października 2003 r. w brzmieniu przyjętym według załącznika do Obwieszczenia Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 28 kwietnia 2022 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały nr XIII/434/03 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie nadania Statutu Osiedla Bieńkowice (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 17 maja 2022 r., poz. 2712).

- f. wszczęcia procedury uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w obrębie Osiedla, przeznaczenia terenów w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego Miasta, w tym zwłaszcza lokalizacji inwestycji celu publicznego,
 - g. organizacji komunikacji zbiorowej na obszarze Osiedla oraz połączeń z innymi osiedlami,
 - h. poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego, a zwłaszcza współpracy ze Strażą Miejską na terenie Osiedla,
 - i. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu,
 - j. zmiany organizacji ruchu lokalnego, mających na celu jego usprawnienie, wprowadzenie ograniczeń w ruchu i form poprawy bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu drogowego,
 - k. ochrony środowiska, zakładania i utrzymania zieleni miejskiej oraz wprowadzania form ochrony przyrody na obszarze Osiedla;
5. opiniowanie z własnej inicjatywy lub na wniosek organu, lub jednostki organizacyjnej Miasta:
- a. projektów uchwał w zakresie zamiaru likwidacji, łączenia lub przekształcenia publicznych jednostek organizacyjnych o charakterze lokalnym, w szczególności:
 - przedszkoli i szkół podstawowych oraz placówek opieki nad dziećmi do lat trzech,
 - instytucji kultury, w tym filii bibliotecznych i domów kultury,
 - publicznych zakładów opieki zdrowotnej,
 - ośrodków rekreacji i sportu;
 - b. projektów uchwał, zarządzeń w zakresie:
 - zmian w funkcjonowaniu komunikacji zbiorowej na obszarze Osiedla,
 - przeznaczenia do wynajmu lokali użytkowych na cele działalności usługowej lub handlowej,
 - rozmieszczenia targowisk,
 - sposobu organizacji usług społecznych na terenie Osiedla;
 - usytuowania punktu sprzedaży napojów alkoholowych pod względem przewidywanego wpływu jego funkcjonowania na standard życia mieszkańców, w toku postępowania w sprawie wydania zezwolenia;

6. wyrażanie opinii w sprawach ochrony środowiska zgodnie z przepisami dotyczącymi ochrony środowiska, czystości i porządku w gminach oraz gospodarowania odpadami;
7. wyrażanie opinii o działalności organów i jednostek organizacyjnych Miasta na obszarze Osiedla, w tym w szczególności wykonania budżetu Miasta w części dotyczącej Osiedla i obsługi Osiedla przez jednostkę organizacyjną Miasta wskazaną przez Prezydenta;
8. wyrażanie opinii o zamiarze realizacji lokalnych inwestycji celu publicznego oraz remontów lokalnych obiektów użyteczności publicznej na obszarze Osiedla;
9. uczestniczenie w pracach Rady Miejskiej i jej organów na zasadach określonych w Statucie Wrocławia;
10. uczestniczenie w pracach zespołów i komisji powoływanych przez Prezydenta lub kierowników jednostek organizacyjnych Miasta ds. projektowania i odbioru prac wykonawczych, inwestycji celu publicznego i remontów obiektów użyteczności publicznej na obszarze Osiedla, na zasadach określanych przez Prezydenta lub kierowników jednostek organizacyjnych Miasta;
11. dokonywanie oceny planowanych i wykonanych zadań publicznych na obszarze Osiedla;
12. rekomendowanie sposobu wydatkowania środków przewidzianych w programach Miasta, przeznaczonych na realizację zadań osiedlowych, w szczególności wniosków inwestycyjnych, zgłoszonych przez Osiedla;
13. wyrażanie opinii w sprawach dotyczących Centrów Aktywności Lokalnej na terenie Osiedla.

Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami

Osiedlom może być, w drodze uchwały Rady, przyznane prawo zarządu wydzieloną częścią mienia komunalnego, znajdującego się na ich terytorium, niezbędnego dla wykonywania zadań statutowych osiedla (§ 59 ust. 1 Statutu). Prawo to obejmuje:

1. czynności zwykłego zarządu w zakresie wydzielonej części mieni;
2. rozporządzanie dochodami z przydzielonego mienia.

Statut określa sposób reprezentacji w ww. zakresie (§ 59 ust. 7), który to sposób wymaga jednak współzaangażowania jednego z Wiceprezydentów Miasta Wrocławia.

Rada Miejska może upoważnić zarząd osiedla do wykonywania niektórych czynności z zakresu administracji publicznej, gwarantując odpowiednie do zakresu zadania środki finansowe w odpowiednim trybie.

Gospodarka finansowa osiedli, prowadzona jest w ramach budżetu Miasta. W budżecie tym powinny być zapewnione środki finansowe niezbędne dla prowadzenia działalności statutowej osiedli.

Powyższe unormowania zawarte są w statucie Miasta Wrocławia, jednakże materia gospodarki finansowej i mienia przekazanego osiedlom została również ujęta w statutach osiedli. Na przykładzie Statutu Osiedla Bieńkowice, Zarząd [osiedla] samodzielnie decyduje o sposobie wykorzystania przekazanego mienia w zakresie zwykłego zarządu, chyba że uchwały Rady Miejskiej i zarządzenia Prezydenta stanowią inaczej (§ 33 ust. 2 Statutu Osiedla Bieńkowice).

W odniesieniu do dochodu z mienia przekazanego Osiedlu stanowi on dochód Miasta pozostający w dyspozycji Osiedla (ust. 3).

Stosownie do § 36 Statutu Osiedla Bieńkowice, Osiedle samodzielnie decyduje o wykorzystaniu środków finansowych wyodrębnionych w budżecie Miasta zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i planem finansowym. Pozyskiwanie i wydatkowanie przez Radę środków spoza budżetu Miasta odbywa się w sposób określony przez jednostkę organizacyjną Miasta obsługującą Osiedla.

6. Łódź

Organizacja i zadania jednostek pomocniczych

Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie

W Łodzi podobnie jak we Wrocławiu nazwą jednostki pomocniczej gminy jest osiedle.

Stosownie do § 42 Statutu Miasta Łodzi, tworzenie, łączenie, dzielenie i znoszenie jednostek pomocniczych odbywa się w ramach uchwał Rady. Inicjatywę w tym zakresie mają:

1. co najmniej 200 mieszkańców obszaru objętego wnioskiem, mającego tworzyć nową jednostkę;
2. co najmniej 5% mieszkańców danego terenu w zakresie łączenia, dzielenia i zniesienia jednostki.

W sprawach dotyczących zmian granic jednostek pomocniczych inicjatywę mają też organy uchwałodawcze zainteresowanych jednostek pomocniczych (§ 42 ust. 4). W każdym przypadku opiniują one wnioski składane przez mieszkańców (§ 42 ust. 5).

Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór

Organy Miasta i jednostki organizacyjne Urzędu Miasta według właściwości są zobowiązane udzielać pomoc i wsparcie organom jednostek pomocniczych, a w szczególności:

1. zapewnić organowi uchwałodawczemu i zarządowi jednostki pomocniczej pomieszczenie na siedzibę wraz z niezbędnym wyposażeniem;
2. rozpatrywać wnioski i postulaty zgłaszane przez organy jednostek pomocniczych.

Przewodniczący organu uchwałodawczego i przewodniczący organu wykonawczego jednostki pomocniczej albo wyznaczony przez nich członek organu danej jednostki, mają prawo zabierania głosu w sprawach tej jednostki.

Organy uchwałodawcze jednostek pomocniczych mają również prawo występowania z inicjatywą uchwałodawczą mieszkańców.

Rada Miasta Łodzi ma prawo uchylecia uchwały organu uchwałodawczego jednostki pomocniczej, która została podjęta niezgodnie z prawem. Analogiczne uprawnienie przysługuje Prezydentowi Miasta w odniesieniu do uchwał organu wykonawczego.

Szczegółowa procedura w powyższych kwestiach określona jest w § 49 i 50 Statutu Miasta.

W odniesieniu do przykładowego Statutu Osiedla Andrzejów⁷, zakres działania Osiedla to sprawy publiczne o zasięgu lokalnym, przekazane przez Radę Miejską w Łodzi do kompetencji Osiedla. Zgodnie z § 5, Osiedle uczestniczy w realizacji zadań Miasta poprzez:

1. inicjowanie, wspieranie oraz organizowanie działań mających na celu zaspokajanie potrzeb mieszkańców Osiedla;
2. opiniowanie projektu budżetu Miasta;
3. uczestnictwo przedstawiciela Rady Osiedla, będącego pracownikiem Urzędu Miasta Łodzi lub miejskiej jednostki organizacyjnej, w komisjach przetargowych organizowanych przez miejskie jednostki organizacyjne, w tym administracje nieruchomościami, w zakresie spraw w całości realizowanych na obszarze Osiedla wraz z oceną realizacji tych zadań;
4. podejmowanie, wspieranie działań na rzecz ochrony środowiska, przyrody i zieleni miejskiej na terenie Osiedla;
5. współdziałanie z organami Miasta, Policją, Strażą Miejską i Strażą Pożarną w zakresie utrzymania ładu, porządku publicznego, bezpieczeństwa oraz przeciwdziałania patologiom społecznym na terenie Osiedla;
6. współdziałanie z organizacjami społecznymi i innymi podmiotami w tworzeniu na terenie Osiedla świetlic i klubów osiedlowych dla dzieci, młodzieży i pozostałych mieszkańców;
7. współdziałanie z administracjami nieruchomościami istniejącymi na terenie Osiedla w zakresie zarządzania i dbałości o stan mienia komunalnego, wskazywania niezbędnych, priorytetowych do wykonania remontów, udziału w odbiorze wykonywanych prac;
8. współdziałanie z organizacjami pozarządowymi w sprawach istotnych dla Osiedla;
9. ocenę funkcjonowania miejskich jednostek organizacyjnych, działających na terenie Osiedla w sferze użyteczności publicznej;
10. wnioskowanie o kontrolę miejskiej jednostki organizacyjnej, działającej na terenie Osiedla, w sferze użyteczności publicznej, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych, które zakresem działania obejmują całe miasto;

⁷ Według brzmienia z uchwały Nr XCII/1657/10 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 25 sierpnia 2010 r. w sprawie nadania statutu Osiedlu Andrzejów, zmienionej uchwałą Rady Miejskiej w Łodzi Nr XLVIII/969/12 z dnia 12 września 2012 r. zmieniającej uchwałę w sprawie nadania statutu Osiedlu Andrzejów i uchwałą Nr LXXVI/2081/18 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 10 października 2018 r. zmieniającą uchwały w sprawach nadania statutu osiedlom (brak tekstu jednolitego).

11. występowanie do przewodniczącego Rady Miejskiej w Łodzi, komisji Rady, radnych oraz Prezydenta Miasta Łodzi z wnioskami o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej, w sprawach dotyczących Osiedla;
12. wnioskowanie o przekazanie zadań oraz składników mienia komunalnego, w celu współdziałania przy realizacji spraw, w części dotyczącej Osiedla, z zakresu: placów zabaw, świetlic, klubów, boisk i terenów rekreacyjnych;
13. uczestnictwo przedstawiciela Rady Osiedla w radach programowych miejskich instytucji kultury, oświatowych i sportowo-rekreacyjnych działających na obszarze Osiedla;
14. zgłaszanie wniosków i opinii do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta oraz projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w trakcie ich sporządzania;
15. opiniowanie projektów uchwał i innych rozstrzygnięć organów Miasta, w części dotyczącej Osiedla, w sprawach:
 - a. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta oraz projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
 - b. zbywania nieruchomości gruntowych oraz lokali użytkowych, będących własnością Miasta,
 - c. lokalizacji inwestycji miejskich wraz z oceną ich oddziaływania na środowisko na terenach będących własnością Miasta,
 - d. planu rzeczowego i finansowego budowy i remontów obiektów komunalnych,
w tym: dróg i ulic oraz ich oświetlenia, wodociągów, kanalizacji, sieci zaopatrujących w energię elektryczną i ciepłą budynki mieszkalne, urzędzeń sportowych; planu rzeczowego i finansowego zakładania i utrzymania zieleni miejskiej oraz terenów rekreacyjnych,
 - e. przeznaczania wolnych lokali użytkowych będących własnością Miasta,
 - f. zmiany przeznaczenia miejskich obiektów oświatowych, służby zdrowia, kultury, pomocy społecznej, sportu i rekreacji,
 - g. lokalizacji punktów handlowych, gastronomicznych, usługowych i targowisk oraz punktów sprzedaży i konsumpcji alkoholu, oraz cofania wydanych w tym zakresie zezwoleń,
 - h. przebiegu tras linii komunikacyjnych lokalnego transportu zbiorowego oraz rozmieszczenia przystanków;
16. opiniowanie wykonania budżetu Miasta w zakresie zadań własnych realizowanych przez Delegaturę Łódź-Widzew Urzędu Miasta Łodzi.

W przykładowym Statucie Osiedla Andrzejów określono, że w przypadku braku uwzględnienia zgłoszonych opinii, wniosków i postulatów przez właściwy organ Miasta, winien on przedstawić uzasadnienie takiej decyzji od daty wpływu danej opinii, wniosku lub postulatu. Osiedlu przysługuje możliwość odwołania się do Rady Miejskiej w Łodzi (§ 6 zdanie drugie Statutu Osiedla Andrzejów). Jednakże:

1. Organy Miasta powinny zasięgać opinii jedynie w sprawach wyżej wymienionych w punktach 15, 16 i 17 (stosownie do § 7 ust. 1 Statutu Osiedla Andrzejów);
2. Rada Miejska w Łodzi przyznała kompetencje o charakterze decyzyjnym przy wyborze zadań, w szczególności w następujących dziedzinach:
 - a. prace remontowe żłobków i przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych oraz innych placówek oświatowych,
 - b. prace remontowe chodników oraz dróg wraz z oświetleniem,
 - c. budowa lub modernizacja ogródków jordanowskich,
 - d. konserwacja zieleńców wraz z małą architekturą,
 - e. poprawa stanu bezpieczeństwa, ładu i porządku,
 - f. działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
 - g. działalność kulturalna i rekreacyjno-sportowa.

Stosownie do § 9 Statutu Osiedla Andrzejów, organami Osiedla są Rada Osiedla i Zarząd Osiedla.

Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami

Na wniosek lub za zgodą jednostki pomocniczej Rada może przekazać jej części mienia komunalnego, w celu współdziałania przy realizacji określonych spraw z zakresu zadań własnych gminy (§ 47 ust. 1 Statutu).

Przekazane jednostce mienie komunalne może być wykorzystywane wyłącznie w granicach określonych w uchwale Rady.

Jednostka pomocnicza w odniesieniu do przekazanego mienia wykonuje wyłącznie czynności z zakresu zwykłego zarządu, stosownie do decyzji podejmowanych przez organ wykonawczy danej jednostki. Dochody z tego mienia przeznaczane są w ramach budżetu Miasta na finansowanie zadań proponowanych przez organ uchwałodawczy jednostki pomocniczej.

Stosownie do § 45 Statutu Miasta, jednostki pomocnicze prowadzą gospodarkę finansową w ramach środków przyznanych w uchwale budżetowej na ich działalność statutową, na podstawie planów finansowych zatwierdzonych przez Prezydenta. Plany finansowe są opracowywane zgodnie z procedurą uchwalania budżetu Miasta. Prezydent rozpatruje opracowany przez jednostkę pomocniczą projekt planu finansowego.

Planowanie finansowe i sposób realizacji zadań z wykorzystaniem przyznanych środków, zostały szczegółowo określone w statutach osiedli. Na przykładzie Statutu Osiedla Andrzejów, środki finansowe na zadania, w zakresie których osiedlu przysługuje kompetencja decyzyjna, są planowane i wyodrębniane w ramach zadań realizowanych przez komórki organizacyjne Urzędu Miasta Łodzi lub miejskie jednostki organizacyjne, i przyznawane poszczególnym osiedlom na podstawie algorytmów określonych przez Prezydenta Miasta Łodzi w drodze zarządzenia (§ 8 ust. 2 Statutu Osiedla Andrzejów).

Rada Osiedla, po rozpoznaniu potrzeb Osiedla oraz uwzględniając możliwości realizacji zadań, uchwała listy rankingowe, wskazując w nich hierarchię realizacji zadań. Rozpoznanie potrzeb Osiedla następuje poprzez zasięgnięcie opinii mieszkańców Osiedla, co może nastąpić w szczególności w trybie konsultacji społecznych. Następnie zadania ze wspomnianych list rankingowych są realizowane przez właściwe jednostki organizacyjne Urzędu Miasta Łodzi lub miejskie jednostki organizacyjne w następnym roku budżetowym (§ 8 ust. 3-5 Statutu Osiedla Andrzejów).

Szczegółowe procedury planowania, realizacji i kontroli zadań określa zarządzenie Prezydenta Miasta Łodzi (par 8 ust. 6 Statutu Osiedla Andrzejów).

7. Kraków

Organizacja i zadania jednostek pomocniczych

W Statucie Miasta Krakowa ustalono, że jednostkami pomocniczymi Miasta są dzielnice, stanowiące wspólnoty mieszkańców części obszaru Miasta, wyodrębniającej się ze względu na układ przestrzenny, lokalne tradycje oraz więzi społeczne i gospodarcze.

W Krakowie działają także osiedla i sołectwa jako jednostki pomocnicze niższego rzędu, których analiza w niniejszym opracowaniu została pominięta.

Statut dzielnicy uchwała Rada.

Uchwała o utworzeniu, podziale, likwidacji i łączeniu dzielnic może być podjęta przez Radę:

1. z inicjatywy własnej po przeprowadzeniu konsultacji z wyborcami zamieszkałymi na terenie dzielnic, których to dotyczy; zasad i tryb tych konsultacji Rada określa odrębną uchwałą;
2. z inicjatywy mieszkańców dzielnicy. W tym przypadku zainteresowani mieszkańcy doręczają Prezydentowi wniosek podpisany przez co najmniej 1/10 mieszkańców, którzy:
 - a. zamieszkują na stałe w tej części Miasta, której dotyczy propozycja zmiany,
 - b. posiadają czynne prawo wyborcze w wyborach do Rady.

Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór

Do zakresu działania dzielnic należą sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, przekazane jej przez Radę, służące zaspokajaniu zbiorowych potrzeb i poprawie warunków życia jej mieszkańców.

W Krakowie, organy dzielnicy określone zostały w statucie i są to: rada dzielnicy i zarząd dzielnicy (§ 72b). Wybory do rad dzielnic zarządza Rada Miasta.

Rada dzielnicy ma prawo występować z wnioskami do organów Miasta. Przewodniczący rady decyduje o sposobie rozstrzygnięcia pisemnych wniosków skierowanych do Rady. Prezydent musi ustosunkować się do wniosków dzielnic w terminie 30 dni.

Przewodniczących Zarządów Dzielnic o każdym planowanym posiedzeniu Rady i komisji.

Zgodnie z § 27 Statutu Miasta Krakowa, radzie dzielnicy w sprawach bezpośrednio dotyczących danej dzielnicy, przysługuje inicjatywa uchwałodawcza na forum Rady Miasta.

Na przykładzie statutu Dzielnicy X Swoszowice⁸, do zakresu działania Dzielnicy należy:

1. Wybór, planowanie i ocena realizacji zadań dotyczących bezpośrednio obszaru Dzielnicy i służących zaspokajaniu potrzeb jej mieszkańców w następujących dziedzinach:
 - a. robót budowlanych przy istniejących żłobkach, przedszkolach i szkołach, których prowadzenie stanowi zadania własne gminy,
 - b. robót budowlanych związanych z: ogródkami jordanowskimi, zieleńcami i skwerami,
 - c. robót budowlanych w zakresie dróg wewnętrznych oraz dróg gminnych klasy dojazdowej,
 - d. robót budowlanych związanych z lokalną infrastrukturą sportową i rekreacyjną,
 - e. lokalnych wydarzeń: oświatowych, kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych,
 - f. programu poprawy bezpieczeństwa dla Gminy Miejskiej Kraków „Bezpieczny Kraków”,
 - g. dzielnicowych programów wspierania osób z niepełnosprawnościami,
 - h. dzielnicowych programów ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej,
 - i. dzielnicowych programów wspierania działalności miejskich szkół i placówek oświatowych, kultury, sportu, pomocy społecznej i zdrowia, współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na obszarze Dzielnicy,
 - j. komunikacji z mieszkańcami Dzielnicy,
 - k. dzielnicowych programów robót budowlanych przy istniejącej miejskiej infrastrukturze drogowej w zakresie dróg innych niż te wymienione w pkt. 1) lit. c);
2. Działanie na rzecz rozwoju samorządności społeczności lokalnych, w tym udzielanie informacji, pomocy organizacyjnej oraz opiniowanie wniosków o utworzenie osiedli i sołectw.

⁸ Według brzmienia ustalonego w załączniku do obwieszczenia Rady Miasta Krakowa z dnia 17 listopada 2021 r. stanowiącego załącznik do uchwały Nr LXXII/2057/21 Rady Miasta Krakowa z dnia 17 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia oraz ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały XCIX/1504/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r. w sprawie: organizacji i zakresu działania Dzielnicy X Swoszowice w Krakowie.

3. Wnioskowanie do Rady Miasta, Prezydenta Miasta oraz do miejskich jednostek organizacyjnych w sprawach istotnych dla mieszkańców Dzielnicy dotyczących:
 - a. lokalizacji obiektów przemysłowych, handlowych, kultury i innych o znaczeniu publicznym,
 - b. wyłączenia z przetargu lokali użytkowych zarządzanych przez Miasto,
 - c. lokalizacji terenów zielonych, rekreacyjnych i sportowych,
 - d. organizacji usług zdrowotnych,
 - e. likwidacji samowoli budowlanej,
 - f. zgłaszania postulatów do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta oraz projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dotyczących terenu Dzielnicy przed ich sporządzeniem,
 - g. inwestycji komunalnych oraz rozwiązań ruchu komunikacyjnego,
 - h. funkcjonowania Policji, Straży Miejskiej oraz Straży Pożarnej,
 - i. zamierzeń inwestycyjnych na etapie ustalania lokalizacji inwestycji celu publicznego lub warunków zabudowy terenu jako opinii wewnętrznej,
 - j. wyróżniania osób szczególnie zasłużonych dla Dzielnicy w trybie ustalonym przez Radę Miasta,
 - k. innych publicznych o znaczeniu lokalnym;
4. Opiniowanie na wniosek lub z własnej inicjatywy spraw istotnych dla mieszkańców Dzielnicy dotyczących:
 - a. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta oraz projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących obszaru Dzielnicy,
 - b. projektów aktów prawa miejscowego z wyjątkiem zarządzeń porządkowych wydawanych przez Prezydenta Miasta w przypadkach niecierpiących zwłoki,
 - c. inwestycji komunalnych oraz rozwiązań ruchu komunikacyjnego, w tym inwestycji drogowych towarzyszących inwestycjom nie drogowym,
 - d. wniosków dotyczących lokalnych inicjatyw inwestycyjnych,
 - e. tworzenia lub likwidacji szkół i placówek oświatowych i upowszechniania kultury,
 - f. wniosków o wynajem lokali mieszkalnych z zasobu mieszkaniowego Gminy na podstawie kompletu materiałów dostarczonych przez Urząd Miasta Krakowa w trybie przepisów regulujących najem lokali,

- g. spraw z zakresu administracji publicznej, ilekroć przepisy prawne wymagają opinii ze strony samorządu terytorialnego, koniecznych dla rozstrzygnięcia danej sprawy decyzją administracyjną,
 - h. innych spraw przekazanych Dzielnicy do zaopiniowania przez Radę Miasta lub Prezydenta Miasta,
 - i. zamierzeń inwestycyjnych na etapie ustalania lokalizacji inwestycji celu publicznego lub warunków zabudowy jako opinii wewnętrznej,
 - j. zmiany przeznaczenia budynku stanowiącego mienie Gminy,
 - k. sprzedaży, zamiany, użyczenia, dzierżawy lub użytkowania nieruchomości gminnych, w tym ustanowienia na nich użytkowania wieczystego,
 - l. innych spraw publicznych o znaczeniu lokalnym;
5. Uczestniczenie w komisjach:
- a. Konkursowych, wybierających dyrektorów miejskich placówek, działających na obszarze Dzielnicy zgodnie z zarządzeniem Prezydenta Miasta,
 - b. odbiorów robót, należących do zadań zleczanych i finansowanych przez Miasto, realizowanych na obszarze Dzielnicy, ze szczególnym uwzględnieniem zadań realizowanych w ramach środków wydzielonych do dyspozycji Dzielnicy,
 - c. powołanych w sprawach publicznych o znaczeniu lokalnym.
6. Współdziałanie:
- a. z organami Miasta,
 - b. ze szkołami i placówkami oświatowymi, placówkami kultury, placówkami służby zdrowia, stowarzyszeniami, fundacjami, instytucjami, organizacjami społecznymi i innymi organizacjami mieszkańców, zainteresowanych rozwiązywaniem spraw, związanych z ich miejscem zamieszkania,
 - c. z Policją i Strażą Miejską w zakresie utrzymania ładu, porządku publicznego oraz przeciwdziałania patologii społecznej,
 - d. z innymi dzielnicami w realizacji wspólnych przedsięwzięć;
7. Przyjmowanie mieszkańców w ich sprawach indywidualnych, należących do zakresu działania Dzielnicy.
8. Uczestniczenie w wizjach lokalowych w zakresie lokali mieszkalnych, będących w zasobach Miasta zlokalizowanych na obszarze Dzielnicy.

Dzielnice mogą występować z wnioskami do Rady Miasta o przekazanie im innych kompetencji niż wyżej wymienione (§ 5 Statutu Dzielnicy X Swoszowice).

Zasadniczo jako kompetencje Rady wskazano
(§ 10 Statutu Dzielnicy X Swoszowice):

1. Wybór i odwoływanie Zarządu;
2. Przyjmowanie rocznego sprawozdania Zarządu z działalności;
3. Powoływanie Komisji Rady;
4. Podejmowanie uchwał w sprawach z zakresu kompetencji Dzielnicy, w tym wybór przedstawicieli Dzielnicy do wykonywania zadań określonych w wyżej wymienionych zadaniach w pkt 5.

Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami

Prezydent Miasta może przekazać dzielnicy składniki mienia komunalnego do zarządzania, co wykonuje Zarząd Dzielnicy. Jednak to Rada określa zasady przekazywania tego mienia. Szczegółowe zasad w tej materii określają statuty dzielnic.

Mienie komunalne zakupione ze środków wyodrębnionych dla dzielnicy pozostaje pod zarządem dzielnicy.

Dzielnice nie tworzą własnych budżetów. Prowadzą one gospodarkę finansową budżetu miasta w zakresie wyodrębnionych dla nich środków. Są one wprowadzane do budżetu na podstawie zapisów Wieloletniej Prognozy Finansowej.

O wyborze zadań do realizacji z wykorzystaniem środków wyodrębnionych w budżecie Miasta decydują samodzielnie dzielnice. Przystępując do realizacji danego zadania, dzielnica zobowiązana jest zapewnić jego pełne finansowanie zarówno w fazie projektowej, jak i w fazie realizacji. W przypadku realizacji zadania w cyklu wieloletnim rada dzielnicy podejmuje uchwałę określającą nakład środków finansowych niezbędnych do realizacji wskazanego zadania w danym roku budżetowym i w latach następnych, aż do zakończenia realizacji zadania.

Uszczegółowienie materii w zakresie gospodarki finansowej dzielnic opisanej w § 79 Statutu Miasta Krakowa, zawarte zostało, na przykładzie Statutu Dzielnicy X Swoszowice, w § 63–69 tego Statutu.

Środki wydzielone do dyspozycji Dzielnicy, Dzielnica może przeznaczyć na realizację zadań wchodzących w zakres zadań własnych gminy oraz na realizację zadań zleconych do wykonywania przez powiatowe służby, inspekcje i strażę.

Stosownie do § 64 ust. 1 Statutu Dzielnicy X Swoszowice, ustalenie wysokości środków finansowych odbywa się na podstawie algorytmu, w którym:

1. 40% środków dzielonych jest w równym stopniu na każdą z dzielnic,
2. 40% środków dzielonych jest proporcjonalnie do liczby stałych mieszkańców każdej z dzielnic,
3. 20% środków dzielonych jest proporcjonalnie do powierzchni terenów, będących własnością Gminy Miejskiej Kraków i nieoddanych we władanie osobom trzecim lub terenach Skarbu Państwa, będących w zarządzie miejskich jednostek organizacyjnych.

Dzielnica obligatoryjnie przeznaczą co najmniej:

1. 5% środków w jej dyspozycji na realizację zadań opisanych w jej zadaniach wyżej wymienionych, pkt 1 lit. a-d i l (roboty budowlane),
2. 5% środków na działania w zakresie dzielnicowych programów wspierania osób z niepełnosprawnościami

i nie więcej niż:

1. 2% środków na działania komunikacyjne z mieszkańcami Dzielnicy oraz potrzeby techniczne związane z realizacją zadań,
2. 3% na zadania w zakresie obsługi administracyjno-biurowej Rady i Zarządu.

Dzielnica może pozostawić nierozdysponowane nie więcej niż 5% ogólnej kwoty przyznanych jej środków w danym roku budżetowym.

Gospodarkę finansową, zgodnie z § 68 Statutu Dzielnicy, prowadzi Zarząd, lecz obsługę administracyjną finansowo-księgową i prawną oraz warunki techniczno-organizacyjne biura Rady i Zarządu zapewnia Prezydent Miasta (§ 69 ust. 1 i 2 Statutu Dzielnicy X Swoszowice).

8. Bydgoszcz

Organizacja i zadania jednostek pomocniczych

Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie

Jednostki pomocnicze to Osiedla.

Rada Miasta może je tworzyć z własnej inicjatywy lub na wniosek co najmniej 200 mieszkańców danego obszaru. Utworzenie, połączenie, podział, zniesienie lub zmiana granic osiedla poprzedzona jest procedurą konsultacji z mieszkańcami danego obszaru.

Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór

Organizację i zakres działania jednostek pomocniczych określa statut uchwalany przez Radę Miasta. W Bydgoskim Statucie Miasta ustalono, że organami dzielnicy są Rada Osiedla i Zarząd. Statut określa również tryb i zasady przeprowadzania wyborów do organów Osiedla.

Przykładowy Statut Osiedla Bartodzieje⁹ stanowi, że do zakresu działania samorządu Osiedla należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, dotyczące obszaru Osiedla, niezastrzeżone ustawami, Statutem Miasta Bydgoszcz lub uchwałami Rady Miasta Bydgoszcz na rzecz innych podmiotów, a w szczególności:

1. rozwój Osiedla i poprawa warunków życia jego mieszkańców;
2. upowszechnianie idei samorządowej;
3. aktywizacja oraz integracja mieszkańców Osiedla;
4. promocja Osiedla.

Zgodnie z § 4 ust. 2 Statutu Osiedla Bartodzieje, zadania powyższe są realizowane poprzez:

1. współpracę z organami Miasta i jego jednostkami organizacyjnymi, w szczególności w zakresie realizacji miejskich inicjatyw i programów pobudzania aktywności obywatelskiej;
2. współpracę z Policją, Strażą Miejską i innymi służbami porządkowymi w zakresie bezpieczeństwa i porządku;
3. współpracę z działającymi na terenie Osiedla organizacjami pozarządowymi i instytucjami zwłaszcza oświatowymi, kultury, sportowymi, ochrony zdrowia i pomocy społecznej;

⁹ Według brzmienia z załącznika do uchwały Nr LXXVIII/1655/24 rady Miasta Bydgoszczy z dnia 27 marca 2024 r. w sprawie nadania statutu Osiedlu Bartodzieje – jednostce pomocniczej Miasta Bydgoszczy

4. współpracę z działającymi na terenie Osiedla organizacjami pozarządowymi i instytucjami zwłaszcza oświatowymi, kultury, sportowymi, ochrony zdrowia i pomocy społecznej;
5. współpracę z innymi osiedlami w zakresie realizacji przedsięwzięć wspólnych;
6. zapewnienie udziału mieszkańców Osiedla w rozpatrywaniu spraw związanych z Osiedlem;
7. wyrażanie opinii w sprawach dotyczących Osiedla na wniosek Rady Miasta, Prezydenta oraz z własnej inicjatywy;
8. inicjowanie i organizowanie przedsięwzięć społecznie użytecznych na terenie Osiedla;
9. inicjowanie i wspieranie działań służących osiedlowej społeczności i jej integracji;
10. współpracę z radnymi danego okręgu wyborczego.

Wszystkie zadania Osiedla wykonywane są przez Radę Osiedla, chyba że zostały zastrzeżone Zarządowi Osiedla. Do wyłącznych kompetencji (par 9 ust. 1 Statutu Osiedla Bartodzieje) należą:

1. wybór i odwoływanie Przewodniczącego Rady, Wiceprzewodniczącego Rady oraz członków Zarządu;
2. opiniowanie, w szczególności projektów uchwał Rady Miasta Bydgoszczy dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz nazw ulic, placów, skwerów;
3. występowanie z wnioskami o przekazanie składników mienia komunalnego do zarządzania i korzystania;
4. ustalanie zasad gospodarowania środkami finansowymi i mieniem komunalnym przekazanym do zarządzania;
5. uchwalenie regulaminu określającego organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady, jeżeli Rada uzna to za potrzebne;
6. wspieranie inicjatyw społecznych;
7. wspieranie i stymulowanie pomocy społecznej.

Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami

Osiedla prowadzą gospodarkę finansową w ramach środków przyznanych w budżecie miasta. Rada Osiedla uchwała plany finansowe, a obsługę finansowo-księgową i prawną zapewnia Prezydent Miasta.

Statut Bydgoszczy nie stanowi o przekazaniu do korzystania z mienia komunalnego.

W myśl przykładowego Statutu Osiedla Bartodzieje, Osiedle prowadzi gospodarkę finansową w ramach środków przyznanych dla Osiedli wyodrębnionych w budżecie Miasta Bydgoszcz (§ 27), a dodatkowo środki uzyskuje z dobrowolnych darowizn i wpłat oraz dochodów z przekazanego Osiedlu przez Miasto mienia komunalnego, o ile tak stanowi porozumienie (§ 28).

Do przekazania mienia komunalnego niezbędne jest bowiem zawarcie przez Prezydenta oraz Przewodniczącego Zarządu porozumienia, o którym mowa w § 29 Statutu.

9. Katowice

Organizacja i zadania jednostek pomocniczych

Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie

W Katowicach jednostkami pomocniczymi są dzielnice, tworzone z inicjatywy Rady lub mieszkańców (za poparciem co najmniej 10% mieszkańców z czynnym prawem wyborczym). Rada może dokonywać łączenia, podziału i znoszenia jednostek pomocniczych z własnej inicjatywy po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami lub na wniosek mieszkańców zainteresowanych jednostek.

Kwestie powyższe zostały ustalone w § 37 Statutu Miasta Katowice.

Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór

W odniesieniu do przykładowego Statutu Dzielnicy nr 8 Osiedle Witosa określono, że ta jednostka pomocnicza stanowi „wspólnotę samorządową zamieszkałych na jej obszarze mieszkańców”

(§ 1 Statutu Dzielnicy nr 8). Realizacja celów działania, jakimi jest tworzenie warunków dla pełnego uczestnictwa mieszkańców w rozpatrywaniu istotnych spraw, związanych z bieżącym funkcjonowaniem Dzielnicy, odbywa się w ścisłej współpracy z radnymi Rady Miasta Katowice z okręgu wyborczego, obejmującego obszar Dzielnicy (§ 2 ust. 1 i 2 Statutu Dzielnicy nr 8).

Zgodnie z § 2 ust. 3 i 4 Statutu Dzielnicy nr 8 Osiedle Witosa, do zakresu działania Dzielnicy należą sprawy publiczne, dotyczące:

1. poprawy warunków życia mieszkańców Dzielnicy;
2. upowszechniania idei samorządowej;
3. aktywizacji oraz integracji mieszkańców Dzielnicy.

Swoje zadania Dzielnicą realizuje poprzez:

1. współpracę z działającymi na terenie Dzielnicy organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami, grupami mieszkańców i jednostkami organizacyjnymi miasta Katowice;
2. wnioskowanie oraz wyrażanie opinii w sprawach ważnych dla Dzielnicy;
3. inicjowanie i organizowanie przedsięwzięć społecznie użytecznych na terenie Dzielnicy;

4. organizowanie działań aktywizujących i integrujących mieszkańców Dzielnicy;
5. upowszechnianie pozytywnego wizerunku Dzielnicy jako jednostki pomocniczej miasta Katowice;
6. podejmowanie działań i wydarzeń dotyczących ochrony środowiska i promocji idei ekologicznych.

Do właściwości Rady Dzielnicy należą:

1. wybór oraz odwoływanie przewodniczącego i wiceprzewodniczącego Rady;
2. wybór oraz odwoływanie przewodniczącego i wiceprzewodniczącego, oraz sekretarza Zarządu;
3. uchwalanie planów działania Rady, w tym rocznego planu posiedzeń Rady oraz regulaminu pracy Rady;
4. podejmowanie uchwał w sprawach przyjmowania zadań przekazanych przez organy Miasta Katowice;
5. powoływanie stałych i doraźnych zespołów Rady wraz z określeniem ich składu i zakresu działania;
6. występowanie do organów Miasta Katowice w sprawach wniosków mieszkańców Dzielnicy, w zakresie jej działania, dotyczących spraw o charakterze publicznym;
7. inicjowanie i organizowanie obchodów okolicznościowych związanych z miejscami pamięci narodowej;
8. inicjowanie i organizowanie imprez kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych i uroczystości środowiskowych;
9. inicjowanie i wspieranie działań na rzecz porządku publicznego we współpracy z Policją i Strażą Miejską;
10. występowanie do organów Miasta z wnioskami o podjęcie inicjatyw uchwałodawczych w sprawach dotyczących Dzielnicy, składanie propozycji do projektu budżetu Miasta, składanie propozycji co do wydatkowania
11. środków finansowych zarezerwowanych dla Dzielnicy,
12. opiniowanie inicjatyw lokalnych,
13. opiniowanie i wnioskowanie rozwiązań komunikacji publicznej na terenie Dzielnicy,
14. wnioskowanie w sprawach miasta dotyczących obszaru Dzielnicy.

W przypadku wystąpienia organów miasta Katowice z wnioskiem o opinię Rada zobowiązana jest do jej przekazania w formie uchwały w terminie do 30 dni od otrzymania. Opinie Rady mają jednak charakter wyłącznie pomocniczy. Brak jest, w porównaniu przykładowo do Miasta Łodzi, mechanizmów odwoławczych od nieuwzględnienia opinii Rady Dzielnicy.

Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami

Jednostka pomocnicza nie tworzy własnego budżetu, a koszty jej działalności pokrywane są z budżetu miasta (§ 38 ust. 3 Statutu Miasta Katowice).

Jednostka pomocnicza może zarządzać i korzystać z mienia komunalnego w zakresie określonym w Statucie. Stosownie do przykładowego Statutu Dzielnicy nr 8 Osiedle Witosa¹⁰, w § 15 ust. 4 określono, że Prezydent Miasta Katowice przekazuje określone składniki mienia protokolarnie. Zgodnie z ust.5, Dzielnica może samodzielnie wykorzystywać przekazane składniki mienia zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w celu wykonywania zadań statutowych.

W przykładowym Statucie Dzielnicy nr 8 Osiedle Witosa określono (w § 15 ust. 1), że środki finansowe z budżetu Miasta na działalność organów Dzielnicy przeznaczone są na:

- 1.wydatki administracyjno-biurowe związane z funkcjonowaniem siedziby organów Dzielnicy;
- 2.wydatki związane z organizacją imprez kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych oraz uroczystości środowiskowych na terenie Dzielnicy.

To postanowienie statutowe Wojewoda Śląski uznał jednak za nieważne.

Zgodnie z Rozstrzygnięciem Nadzorczym Wojewody Śląskiego z dnia 29 grudnia 2021 r.¹¹, „Rada w statucie jednostki pomocniczej uregulowała materię podlegającą regulacji w drodze Statutu Miasta Katowice, co stanowi istotne naruszenie prawa, to jest art. 35 ust. 3 w związku z art. 51 ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym. Organ stanowiący podejmując akty prawa miejscowego w oparciu o normę ustawową musi ściśle przestrzegać wytycznych zawartych w upoważnieniu. Oznacza to, iż treść aktów prawa miejscowego powinna być dostosowana ściśle do zakresu przyznanego upoważnienia i kompetencji przysługujących organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego, wynikających z powierzonych mu zadań”.

¹⁰ Wg brzmienia stanowiącego załącznik do uchwały Nr XLI/898/21 Rady Miasta Katowice z dnia 25 listopada 2021 r. w sprawie nadania Statutu Dzielnicy nr 8 osiedle Witosa (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 3 grudnia 2021 r., poz. 7680).

¹¹ NR NPII.4131.1.1187.2021 (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 4 stycznia 2022 r., poz. 48).

10. Szczecin

Organizacja i zadania jednostek pomocniczych

Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie

Podstawową jednostką pomocniczą jest osiedle, ale Rada może tworzyć również inne jednostki, w tym dzielnice (stosownie do postanowień § 36 § 1 i 2 Statutu Miasta Szczecin). Statut określa, że tworzenie jednostek następuje z inicjatywy Rady lub mieszkańców, z uwzględnieniem uwarunkowań przestrzennych i więzi społecznych.

Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór

Przykładowy Statut Osiedla Miejskiego Bukowo¹² precyzuje zadania Osiedla, mienie komunalne oraz organy Osiedla i zasady ich funkcjonowania. Podstawowym zadaniem Osiedla jest współpraca z mieszkańcami i reprezentowanie ich interesów wobec organów Miasta oraz innych instytucji, działających na jego terenie (§ 6 Statutu Osiedla Miejskiego Bukowo).

Do zadań Osiedla należy (§ 7):

1. wspieranie i inspirowanie działań o znaczeniu lokalnym, zmierzających do poprawy warunków zamieszkiwania i życia mieszkańców;
2. działanie na rzecz rozwoju samorządności lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego;
3. uczestniczenie w organizowaniu życia kulturalnego i społecznego mieszkańców, pomocy i samopomocy społecznej;
4. organizowanie i wspomaganie działań, podejmowanych na rzecz Osiedla przez mieszkańców;
5. wnioskowanie do organów Miasta w sprawach istotnych dla mieszkańców, a w szczególności:
 - a. tworzenia, łączenia i likwidacji oraz zmiany granic Osiedla,
 - b. zmian Statutu Osiedla oraz Statutu Miasta,
 - c. budżetu Miasta na etapie przygotowania jego projektu,
 - d. wieloletniej prognozy finansowej,
 - e. lokalizacji na terenie Osiedla instytucji kultury, placówek oświatowych oraz ośrodków rekreacji i sportu o charakterze lokalnym, oraz ośrodków kultu religijnego,
 - f. miejskiej komunikacji zbiorowej na terenie Osiedla,
 - g. planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących teren Osiedla,
 - h. inwestycji komunalnych na terenie Osiedla;

¹² Według brzmienia nadanego załącznikiem nr 1 do uchwały Nr XXIX/763/17 Rady Miasta Szczecin z dnia 25 kwietnia 2017 r. w sprawie Statutu Osiedla Miejskiego Bukowo (Dz. Urz. Woj. Zach. Z dnia 30 czerwca 2017 r., poz. 2856)

6. opiniowanie
 - a. projektu budżetu Miasta,
 - b. projektu wieloletniej prognozy finansowej,
 - c. projektów uchwał w zakresie zamiaru likwidacji placówek oświatowych,
 - d. lokalizacji na terenie Osiedla punktów usługowo-handlowych, instytucji kultury, placówek oświatowych oraz ośrodków rekreacji i sportu o charakterze lokalnym. oraz ośrodków kultu religijnego,
 - e. zmian w funkcjonowaniu komunikacji zbiorowej na terenie Osiedla, rozmieszczenia na terenie Osiedla przystanków i przebiegu tras miejskiej komunikacji zbiorowej,
 - f. zmian w planach zagospodarowania Osiedla,
 - g. zamierzeń inwestycyjnych Miasta na terenie Osiedla,
 - h. obrotu mieniem komunalnym na terenie Osiedla,
 - i. zagospodarowania terenów rekreacyjnych na Osiedlu,
 - j. zamierzeń związanych z gospodarką odpadami i ochroną środowiska, lokalizacji pojemników na odpady i surowce wtórne,
 - k. nadawania nazw urzędowych ulicom, placom, rondom, skwerom itp. na terenie Osiedla,
 - l. innych działań Miasta dotyczących Osiedla,
 - m. założeń do projektów inwestycyjnych realizowanych przez Miasto lub miejskie jednostki organizacyjne na terenie Osiedla;
7. współdziałanie z:
 - a. organami Miasta, tj. Radą Miasta i Prezydentem, Policją, Strażą Miejską i Strażą Pożarną w zakresie utrzymania ładu, porządku publicznego, bezpieczeństwa oraz przeciwdziałania patologiom społecznym,
 - b. organizacjami społecznymi i innymi podmiotami w tworzeniu na terenie Osiedla świetlic, klubów osiedlowych dla dzieci, młodzieży i pozostałych mieszkańców,
 - c. organizacjami pozarządowymi, w szczególności w celu umocnienia rodziny, poszanowania własności, kształtowania właściwej kultury współżycia mieszkańców, umocnienia i poszanowania prawa oraz przeciwdziałania chuligaństwu i wandalizmowi,
 - d. kierownictwem placówek oświatowo-wychowawczych na terenie Osiedla,
 - e. innymi radami osiedli;
8. udział z głosem doradczym przy odbiorze inwestycji prowadzonych przez Miasto lub miejskie jednostki organizacyjne;
9. wnioskowanie o przeprowadzenie konsultacji społecznych na warunkach określonych w odrębnych przepisach.

Do właściwości Rady Osiedla jako organu uchwałodawczego należy (§ 11 Statutu Osiedla Miejskiego Bukowo):

1. wybór i odwołanie Przewodniczącego Zarządu, który jest równocześnie Przewodniczącym Rady;
2. wybór i odwołanie pozostałych członków Zarządu;
3. powoływanie stałych i doraźnych komisji Rady oraz ustalanie ich składu, zakresu i trybu działania;
4. uchwalanie planu rzeczowo-finansowego Osiedla;
5. występowanie do Rady Miasta z wnioskiem o przekazanie zadania własnego Miasta do realizacji Radzie;
6. wnioskowanie o realizację inwestycji Rady ze środków budżetu Miasta;
7. sprawy pozostające w zakresie działania Osiedla (zadaniach), o których mowa wyżej w pkt 5 i 6.

Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami

Rada jednostki pomocniczej decyduje o sposobie korzystania z mienia komunalnego przekazanego jej przez Prezydenta. Oświadczenia woli w sprawie zarządu mieniem składają łącznie – członek zarządu jednostki (niekoniecznie przewodniczący zarządu) i Prezydent (lub osoba przez niego upoważniona, inna niż członek zarządu danej jednostki pomocniczej). Alternatywnie Prezydent może upoważnić przewodniczącego zarządu do jednoosobowego składania oświadczeń.

Powyższe kwestie określone w Statucie Miasta Szczecina zostały doszczegółowione w statutach jednostek pomocniczych. Na przykładzie Osiedla Miejskiego Bukowo, należy dostrzec, że Osiedle prowadzi gospodarkę finansową w ramach budżetu Miasta, w zakresie wydatków wyodrębnionych na działalność statutową (§ 30). Źródłami finansowania wydatków Osiedla mogą być dobrowolne wpłaty mieszkańców, zakładów pracy, a także dochody z przekazanego Osiedlu mienia komunalnego (§ 31).

Osiedle korzysta i zarządza przekazanymi składnikami mienia komunalnego, którymi mogą być lokale, nieruchomości lub wyposażenie siedziby organów samorządu (§ 33). Rada Osiedla decyduje o sposobie wykorzystania przekazanego mienia, ale przekazanie go osobom trzecim wymaga zgody Prezydenta (§ 33 ust. 3).

Oświadczenia woli w zakresie zarządu mieniem komunalnym składa Przewodniczący lub Wiceprzewodniczący wraz ze Skarbnikiem (§ 34).

Przewodniczący ponosi odpowiedzialność za stan i wykorzystanie mienia przekazanego Osiedlu, a po zakończeniu kadencji zobowiązany jest rozliczyć się z tego mienia protokołem zdawczo-odbiorczym (§ 34 ust. 3).

II. Poznań

Organizacja i zadania jednostek pomocniczych

Nazewnictwo, tworzenie, łączenie, podział, zmiana granic i znoszenie

Rada Miasta może tworzyć jednostki pomocnicze, czyli osiedla, na terenie całego miasta, z własnej inicjatywy lub na wniosek mieszkańców, po przeprowadzeniu konsultacji z nimi (§ 30 ust. 1 Statutu Miasta Poznania).

Wniosek mieszkańców o utworzenie osiedla musi być poparty przez co najmniej 10% mieszkańców z danego terenu, którzy mają czynne prawo wyborcze do organów osiedlowych (§ 30 ust. 3).

Po złożeniu wniosku przez mieszkańców Prezydent Miasta ma 30 dni na ogłoszenie tej inicjatywy publicznie, po czym mieszkańcy mogą zgłaszać uwagi przez 14 dni (§ 30 ust. 5).

Decyzje w sprawie łączenia, podziału lub zmiany granic osiedli podejmuje Rada Miasta na wniosek mieszkańców, lub organów osiedlowych, po konsultacjach społecznych (§ 31).

Podział osiedla wymaga poparcia co najmniej 30% mieszkańców, posiadających czynne prawo wyborcze w danym osiedlu. Konsultacje są ważne, jeśli wzięło w nich udział co najmniej 30% uprawnionych mieszkańców (§ 33).

Osiedle może zostać zniesione przez Radę Miasta w uzasadnionych przypadkach, po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami (§ 35 ust. 1 Statutu Miasta Poznania).

Szczególne kompetencje i uprawnienia oraz nadzór

Osiedla są odpowiedzialne za realizację zadań publicznych Miasta o charakterze lokalnym (§ 8 ust. 2 pkt 2 Statutu Miasta Poznania).

W sprawach dotyczących osiedla organy Miasta są zobowiązane do zasięgnięcia opinii osiedla. Informacje o sposobie wykorzystania tych opinii muszą być przekazane osiedlu wraz z uzasadnieniem (§ 40 ust. 1).

Osiedla mogą występować z inicjatywą uchwałodawczą w sprawach dotyczących wyłącznie ich obszaru działania, o ile kwestie te nie zostały ustawowo zastrzeżone do wyłącznej kompetencji Rady Miasta lub Prezydenta (§ 16 ust. 1 pkt 7).

Komisje Rady Miasta, w tym Komisja Rewizyjna, mają prawo do kontrolowania działalności osiedli, szczególnie w zakresie zgodności z prawem i efektywności działania (§ 20 ust. 2).

Na przykładzie Statutu Osiedla Jeżyce¹³, do zadań Osiedla należą sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym dotyczące jego obszaru w zakresie:

1. ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
2. gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
3. wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych; działalności w zakresie telekomunikacji;
4. lokalnego transportu zbiorowego;
5. ochrony zdrowia;
6. pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych;
7. wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
8. gminnego budownictwa mieszkaniowego;
9. edukacji publicznej;
10. kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
11. targowisk i hal targowych; kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych;
12. zieleni gminnej i zadrzewień;
13. porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony
14. przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej;
15. utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
16. polityki prorodzinnej;
17. wspierania i upowszechniania idei samorządowej i wdrażania programów
18. pobudzania aktywności obywatelskiej;
19. współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

¹³ W brzmieniu przyjętym w uchwale Nr LXXXVII/1633/VIII/2023 Rady Miasta Poznania z dnia 30 czerwca 2023 r. w sprawie uchwalenia statutu Osiedla Jeżyce (Dz. Urz. Woj. Wielk. Z dnia 27 lipca 2023 r., poz. 7202).

Zadania te, realizowane są poprzez (§ 5 ust. 1 Statutu Osiedla Jeżyce):

1. występowanie do organów Miasta, wydziałów oraz miejskich jednostek organizacyjnych z wnioskami i opiniami dotyczącymi realizacji zadań Miasta na obszarze Osiedla, w tym wnioskami o ujęcie w budżecie Miasta zadań dotyczących obszaru Osiedla;
2. uchwalanie projektu planu wydatków, z uwzględnieniem środków finansowych na utrzymanie zrealizowanych inwestycji i przedsięwzięć, oraz współpracę z wydziałami i miejskimi jednostkami organizacyjnymi w określaniu sposobu wydatkowania środków finansowych, wydzielonych w budżecie Miasta na realizację zadań Osiedla;
3. ustalanie, w uzgodnieniu z właściwą miejską jednostką organizacyjną, listy zadań remontowych dotyczących dróg publicznych gminnych oraz dróg wewnętrznych stanowiących własność Miasta;
4. zarządzanie i korzystanie z mienia Osiedla, w tym występowanie z wnioskami o przekazanie Osiedlu nieruchomości do zarządzania i korzystania;
5. zgłaszanie właściwym organom Miasta, wydziałom i miejskim jednostkom organizacyjnym przedstawicieli organów Osiedla jako kandydatów na:
 - a. członka komisji odbioru robót dotyczących obszaru Osiedla:
 - w ramach zadań zleczanych i finansowanych ze środków wydzielonych w budżecie Miasta na realizację zadań Osiedla,
 - na wniosek Osiedla do innych komisji odbioru robót zleczanych i finansowanych przez Miasto,
 - b. członka lub obserwatora do komisji i zespołów, powołanych przez organy Miasta w sprawach publicznych o znaczeniu lokalnym, dotyczących Osiedla,
 - c. eksperta z głosem doradczym w przypadku zadań zleczanych i finansowanych przez Miasto, realizowanych na obszarze Osiedla ze środków finansowych wydzielonych w budżecie Miasta na realizację zadań Osiedla, w trybie wynikającym z ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
6. zgłaszanie wydziałom i miejskim jednostkom organizacyjnym przedstawicieli organów Osiedla, z którymi można się kontaktować w sprawach bieżących, w zakresie nieprzekraczającym kompetencji Zarządu;

7. opiniowanie:
 - a. na etapie koncepcji – projektów inwestycji i przedsięwzięć zleczanych lub finansowanych przez Miasto, dotyczących obszaru Osiedla,
 - b. propozycji zadań remontowych w gminnych szkołach i przedszkolach na obszarze Osiedla,
 - c. projektów organizacji ruchu na obszarze Osiedla,
 - d. działań dotyczących porządku i bezpieczeństwa publicznego na obszarze Osiedla,
 - e. projektów przebiegu linii komunikacyjnych, lokalizacji i nazw przystanków komunikacji zbiorowej na obszarze Osiedla,
 - f. projektów uchwał Rady Miasta w sprawach nazw ulic, placów, parków i skwerów na obszarze Osiedla,
 - g. projektów zasad przeznaczania wolnych lokali użytkowych, będących własnością Miasta na obszarze Osiedla,
 - h. projektów zmiany przeznaczenia miejskich obiektów oświatowych, służby zdrowia, kultury, pomocy społecznej i rodziny, sportu i rekreacji, położonych na obszarze Osiedla,
 - i. zamiaru zbycia nieruchomości gruntowych lub lokali użytkowych, stanowiących własność Miasta, usytuowanych na obszarze Osiedla,
 - j. projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dotyczących obszaru Osiedla na etapie opiniowania wewnętrznego,
 - k. sposobu i trybu realizacji zadań z zakresu opieki nad dziećmi do lat trzech, pomocy społecznej i działań prorodzinnych oraz działań prosenioralnych na obszarze Osiedla;
8. wydawanie opinii w sprawach dotyczących obszaru Osiedla, przekazanych Osiedlu przez organy Miasta, wydziały lub miejskie jednostki organizacyjne, nieokreślonych w pkt 7;
9. zgłaszanie propozycji i uwag do projektu dokumentacji technicznej opisującej przedmiot zamówienia lub specyfikacji istotnych warunków zamówienia dla zadań zleczanych oraz realizowanych przez wydziały i miejskie jednostki organizacyjne ze środków finansowych wydzielonych w budżecie Miasta na realizację zadań Osiedla;
10. wnioskowanie do organów Miasta o uchwalenie lub zmianę miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie Osiedla oraz o dokonanie zmiany w "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania" w części dotyczącej obszaru Osiedla;
11. występowanie do wydziałów lub miejskich jednostek organizacyjnych o udzielenie informacji niezbędnych do realizacji zadań Osiedla;
12. współorganizowanie i wspieranie inicjatyw mieszkańców Osiedla, zmierzających do poprawy warunków ich życia;

13. współpracę z innymi jednostkami pomocniczymi Miasta, organizacjami pozarządowymi, organizacjami społecznymi w rozumieniu wynikającym z Kodeksu postępowania administracyjnego oraz innymi podmiotami.

Zarządzanie mieniem komunalnym i finansami

W budżecie Miasta muszą być zabezpieczone środki finansowe na realizację zadań statutowych osiedli. Osiedla mogą prowadzić gospodarkę finansową w ramach budżetu Miasta, a szczegółowe zasady naliczania środków określa Rada w odrębnej uchwale (§ 42 ust. 1 Statutu Miasta Poznania).

Statut Poznania nie odnosi się do kwestii powierzania mienia komunalnego, jednakże materia ta została określona w statutach jednostek pomocniczych. I tak na przykładzie Statutu Osiedla Jeżyce, Osiedle zarządza i korzysta z mienia Osiedla (§ 6 ust. 1).

Na wniosek Rady Prezydent może, w drodze zarządzenia, przekazać Osiedlu do zarządzania i korzystania nieruchomości niezbędną do realizacji jego zadań (§ 6 ust. 2). Dochody uzyskane z danej nieruchomości są dochodami Miasta i mogą zwiększać wysokość środków finansowych wydzielonych w budżecie Miasta na realizację zadań Osiedla (§ 6 ust. 5 Statutu Osiedla Jeżyce).

Statut Osiedla Jeżyce stanowi, że współpraca z wydziałami i miejskimi jednostkami organizacyjnymi w wydatkowaniu środków finansowych, wydzielonych w budżecie Miasta na realizację zadań Osiedla, stanowi zadanie Zarządu Osiedla (§ 28 ust. 3 pkt 5).

12. Wybrane wnioski wynikające z analizy statutów poszczególnych miast

Nazewnictwo

Dzielnice	Gdańsk, Gdynia, Lublin, Kraków, Katowice
Okręgi	Toruń
Osiedla	Wrocław, Łódź, Bydgoszcz, Szczecin, Poznań

Szczecin i Kraków mogą tworzyć również dzielnice, w Krakowie – mogą być również tworzone sołectwa.

Stopień szczegółowości regulacji dotyczących jednostek pomocniczych w statutach

Analiza statutów wybranych polskich miast wskazuje na **istotne różnice w stopniu szczegółowości regulacji**, dotyczących jednostek pomocniczych. W niektórych miastach zdecydowano się na **bardzo szczegółowe** uregulowania w statucie miasta, podczas gdy inne pozostawiają większość kwestii do uregulowania w **statutach poszczególnych jednostek**.

Na tle porównawczym, miastem, które wyróżnia się szczegółowością regulacji, jest Wrocław. Statut Wrocławia szczegółowo określa kompetencje rady osiedla, tryb powoływania i odwoływania organów osiedla, zasady gospodarki finansowej oraz tryb przekazywania mienia komunalnego osiedlom. Do tej grupy zaliczyć można także Łódź.

W większości miast szczegółowe regulacje zawarte są w statucie jednostek pomocniczych.

Przeprowadzona analiza składania do postawienia następujących wniosków:

1. **brakuje jednolitego modelu regulacyjnego w zakresie zakresów zadań jednostek pomocniczych i wzorca w obrębie stopnia szczegółowości przepisów, dotyczących zadań, kompetencji poszczególnych organów i w sferach zarządu mieniem komunalnym przez jednostki pomocnicze w poszczególnych statutach (miast i danych jednostek);**
2. **powyższe prowadzi do różnych podejść, do tego stopnia, że – na przykładzie – Katowic pewne uregulowania w obrębie finansowania jednostek spotkały się z negatywną reakcją ze strony nadzoru Wojewody Śląskiego, który w zakresie przeznaczenia środków z budżetu Miasta Katowice na cele dzielnic, stwierdził nieważność postanowień statutów jednostek pomocniczych;**
3. stopień szczegółowości regulacji w statucie miasta może mieć wpływ na samodzielność jednostek pomocniczych w zakresie organizacji ich działania, kompetencji i zarządzania finansami.

Należy zauważyć, że powyższa analiza oparta jest na ograniczonej liczbie przykładów i nie stanowi pełnego obrazu sytuacji w polskich miastach.

Kompetencje jednostek pomocniczych i członków ich organów w działalności organów uchwałodawczych miast

Analiza statutów wybranych miast pokazuje także zróżnicowanie w zakresie kompetencji jednostek pomocniczych i ich organów w odniesieniu do działalności rad miasta.

Wyróżnić można pewne uprawnienia w zakresie inicjatyw uchwałodawczych i udziału w sesjach i komisjach rad miast (co wynika z regulacji ustawowej, art. 37a u.s.g.), a także składania wniosków i opinii do organów uchwałodawczych i wykonawczych miast.

W zakresie inicjatywy uchwałodawczej przykładowo można wyróżnić następujące przypadki:

1. w Toruniu rady okręgów posiadają prawo inicjatywy uchwałodawczej w sprawach Rady Miasta, związanych z zakresem ich działania;
2. we Wrocławiu wspólnie działające organy, stanowiące co najmniej trzech osiedli, posiadają inicjatywę do wystąpienia z wnioskiem o podjęcie uchwały przez Radę Miejską;
3. w Łodzi organy uchwałodawcze jednostek pomocniczych mają prawo występowania z inicjatywą uchwałodawczą mieszkańców;
4. w Krakowie radzie dzielnicy w sprawach bezpośrednio dotyczących danej dzielnicy przysługuje inicjatywa uchwałodawcza na forum Rady Miasta;
5. w Poznaniu osiedla mogą występować z inicjatywą uchwałodawczą w sprawach dotyczących wyłącznie ich obszaru działania, o ile kwestie te nie zostały ustawowo zastrzeżone do wyłącznej kompetencji Rady Miasta lub Prezydenta.

W niektórych miastach statuty jednostek pomocniczych przyznają ciekawe uprawnienie radnym tych jednostek, a mianowicie, prawo udziału w zakresie komisji odbioru robót budowlanych lub inwestycji realizowanych ze środków przyznanych do dyspozycji tych jednostek. Nie jest to powszechne uregulowanie. Obecne jest ono w Szczecinie i Krakowie; w Poznaniu radni osiedla mogą być zgłaszani jako kandydaci do komisji odbioru robót.

Charakter opiniowania i wnioskowania wykonywanego przez organy jednostek pomocniczych miast

Statuty jednostek pomocniczych miast w większości badanych przypadków szczegółowo określają dziedziny, w jakich jednostki pomocnicze mają prawo opiniowania poszczególnych zadań czy działań miast i składania wniosków w tym zakresie do organów uchwałodawczych bądź wykonawczych miast.

Nie są one przytoczone w niniejszym miejscu opracowania. Należy zwrócić uwagę, że szczegółowość regulacji nie w każdym przypadku musi przekładać się na praktykę stosowania poddanych analizie przepisów (praktycznego funkcjonowania procedur). Wymaga to pogłębionych badań w tej dziedzinie.

Na podstawie zebranych informacji można wnioskować, że w większości przypadków opinie jednostek pomocniczych mają charakter **doradczy**, a organy miasta nie są formalnie zobowiązane do ich uwzględniania.

Jednak w niektórych miastach, np. w **Łodzi**, organ Miasta, który nie uwzględnił opinii jednostki pomocniczej, jest zobowiązany do przedstawienia uzasadnienia, a jednostka może odwołać się do Rady Miejskiej od nieuwzględnionego wniosku czy opinii.

W **Poznaniu** w sprawach dotyczących osiedla organy Miasta są zobowiązane do zasięgania opinii osiedla. Informacje o sposobie wykorzystania tych opinii muszą być przekazane osiedlu wraz z uzasadnieniem.

W niektórych przypadkach, pomimo istnienia prawa do wyrażania opinii przez jednostki pomocnicze, brak jest szczegółowych mechanizmów gwarantujących, że te opinie będą brane pod uwagę w procesie decyzyjnym. Przykładem mogą być Katowice czy Gdańsk, gdzie statut miasta czy statuty jednostek nie precyzują procedur odwoławczych, w przypadku nieuwzględnienia opinii Rady Dzielnicy.

Wprowadzenie takich mechanizmów może wpłynąć na zwiększenie transparentności procesu decyzyjnego oraz zapewnienie realnego wpływu jednostek pomocniczych na sprawy lokalne.

Zwykły zarząd przekazywanego mieniem komunalnym

Na podstawie analizy przykładowych statutów jednostek pomocniczych w wybranych miastach można wskazać, że prawo wykonywania zwykłego zarządu powierzonym im mieniem komunalnym występuje we Wrocławiu i w Łodzi.

Na przykładzie Wrocławia, osiedla mogą otrzymać prawo zarządu wydzieloną częścią mienia komunalnego niezbędną do wykonywania zadań statutowych. Prawo to obejmuje czynności zwykłego zarządu. Na przykładzie Statutu Osiedla Bieńkowice, Zarząd Osiedla samodzielnie decyduje o sposobie wykorzystania przekazanego mienia w zakresie zwykłego zarządu, o ile nie jest to sprzeczne z uchwałami Rady Miejskiej lub zarządzeniami Prezydenta.

Z kolei w Łodzi, Rada Miejska może przekazać jednostce pomocniczej część mienia komunalnego. Jednostka pomocnicza w odniesieniu do przekazanego mienia wykonuje wyłącznie czynności z zakresu zwykłego zarządu. Decyzje w tym zakresie podejmuje organ wykonawczy jednostki.

Trzeba zauważyć, że zakres zwykłego zarządu może różnić się w zależności od miasta i konkretnych statutów jednostki pomocniczej.

Dodatkowo w niektórych miastach, jednostki pomocnicze, mimo braku wyraźnego przyznania prawa do wykonywania zwykłego zarządu, mają prawo do korzystania z mienia komunalnego i podejmowania decyzji, dotyczących sposobu jego wykorzystania. W Katowicach Prezydent Miasta przekazuje dzielnicę określone składniki mienia, a dzielnica może je samodzielnie wykorzystywać zgodnie z ich przeznaczeniem. Podobnie w Szczecinie, to rada jednostki pomocniczej decyduje o sposobie korzystania z mienia komunalnego przekazanego jej przez Prezydenta.

W każdym z powyższych przypadków, aby precyzyjnie określić zakres uprawnień jednostek pomocniczych w danym mieście, decydujące znaczenie ma treść statutu miasta oraz statutu konkretnej jednostki pomocniczej. Uregulowania poszczególnych statutów odnoszące się do tej materii zawarto w pierwszej części opracowania.

Mechanizmy udziału w środkach finansowych na realizację zadań wykonywanych przez jednostki pomocnicze

Na podstawie wybranych statutów jednostek pomocniczych objętych analizą miast można zauważyć, że niektóre miasta stosują algorytmy do podziału środków budżetowych przeznaczonych dla tych jednostek.

Stosowane są przy tym zróżnicowane kryteria. Szczególne przykłady to statuty jednostek pomocniczych zawierające uregulowania wprost odwołujące się do algorytmów:

1. W Gdańsku przewidziano algorytm, w którym 30% środków finansowych dla wszystkich dzielnic jest dzielonych po równo, a 70% jest dzielonych proporcjonalnie do liczby mieszkańców objętych rejestrem wyborców w każdej z dzielnic. Dodatkowo statut przewiduje mechanizm ustalania dodatkowych środków dla dzielnic w zależności od frekwencji wyborczej;

W Krakowie określono algorytm, w którym:

- a. 40% środków dzielonych jest po równo na każdą z dzielnic,
- b. 40% środków dzielonych jest proporcjonalnie do liczby stałych mieszkańców w każdej z dzielnic,
- c. 20% środków dzielonych jest proporcjonalnie do powierzchni terenów, będących własnością Gminy Miejskiej Kraków i nieoddanych we władanie osobom trzecim lub terenach Skarbu Państwa, będących w zarządzie miejskich jednostek organizacyjnych;

- Łodzi unormowania statutów jednostek pomocniczych wskazują, że środki finansowe na zadania, w zakresie których osiedlu przysługuje kompetencja decyzyjna, są przyznawane poszczególnym osiedlom na podstawie algorytmów, określonych przez Prezydenta Miasta Łodzi w drodze zarządzenia.

Analizując powyższe przykłady, można zauważyć, że algorytmy stosowane w Gdańsku i Krakowie są oparte na podobnych kryteriach, takich jak liczba mieszkańców i powierzchnia dzielnicy. Różnice dotyczą wag przypisanych do poszczególnych kryteriów. W Łodzi natomiast sposób ustalania algorytmów pozostawiono Prezydentowi Miasta.

Mechanizmy te z założenia mogą wpływać na zapewnienie sprawiedliwego i transparentnego podziału środków, uwzględniającego specyfikę i potrzeby poszczególnych jednostek. Aby jednak mechanizmy te poprawnie funkcjonowały, powinny być regularnie aktualizowane i dostosowywane do specyfiki dzielnic. W praktyce bowiem „plany finansowe” jednostek pomocniczych czy „budżety dzielnic” to wyodrębniona część środków budżetów miast podlegająca ustawowej i statutowej procedurze uchwalania przez organ uchwałodawczy. Refleksja nad założeniami podziałowymi tych środków, podejmowana jest zatem przez wszystkie organy miast (wykonawczy, uchwałodawczy), a także przez organy jednostek pomocniczych. Dzieje się tak w każdym badanym przypadku.

Większość statutów jednostek pomocniczych uwypukla raczej „zgłaszane potrzeby” społeczności lokalnych miast przez jednostki pomocnicze, aniżeli – jak w wymienionych wyżej przykładach – skupia się na z góry określonych kryteriach.

Na przykładzie **Lublina**, jednostki pomocnicze (dzielnice) przedkładają Prezydentowi Miasta propozycje realizacji zadań rzeczowych, które miałyby być finansowane z budżetu miasta na terenie dzielnicy. Propozycje te muszą być zatwierdzone przez Radę Dzielnicy i złożone do 15 czerwca roku poprzedzającego rok budżetowy.

Innym przykładem jest Wrocław, gdzie rady osiedli współuczestniczą w tworzeniu planu budżetu miasta w części związanej z działalnością osiedli. Wnioski w tej sprawie rady składają do końca kwietnia każdego roku.

W Łodzi, rady osiedli po rozpoznaniu potrzeb osiedli, uchwalają listy rankingowe, wskazując hierarchię realizacji zadań. Zadania te są następnie realizowane przez właściwe jednostki organizacyjne Urzędu Miasta Łodzi lub miejskie jednostki organizacyjne w następnym roku budżetowym. Szczegółowe procedury planowania, realizacji i kontroli zadań określa zarządzenie Prezydenta Miasta Łodzi.

Rekomendacje dla Gdańska w kontekście regulacji jednostek pomocniczych

Wykonana wyżej analiza regulacji, dotycząca jednostek pomocniczych w Gdańsku na tle innych miast, pozwala na sformułowanie następujących rekomendacji z perspektywy wzmocnienia roli dzielnic:

1. zwiększenie szczegółowości regulacji w Statucie Miasta:

- a. Statut Gdańska pozostawia wiele kwestii dotyczących jednostek pomocniczych do uregulowania w statutach poszczególnych dzielnic,
- b. unormowanie kwestii, co do których w przepisach ustaw samorządowych przyznano radom gmin uprawnienie do zamieszczenia ich w statutach, pozwoli uporządkować je w sposób możliwie spójny z pozostałymi postanowieniami dotyczącymi ustroju miast, jak to jest na przykład we Wrocławiu. Nadto, sprzyjać będzie polepszeniu stabilności poszczególnych unormowań;
- c. patrząc przez pryzmat ustawowej regulacji, wzorem Katowic, stwierdzić można, że przykładowo uprawnienia jednostki pomocniczej do prowadzenia gospodarki finansowej, w ramach budżetu gminy, powinny podlegać materii statutu Miasta Gdańska (art. 51 ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym);

2. wprowadzenie mechanizmów odwoławczych od nieuwzględnionych opinii dzielnic:

- a. w Gdańsku **Statut Miasta nie precyzuje procedur odwoławczych w przypadku nieuwzględnienia opinii Rady Dzielnic przez organy Miasta,**
- b. **rekomenduje się wprowadzenie mechanizmów odwoławczych, wzorując się na przykładzie Łodzi, gdzie jednostka pomocnicza może odwołać się do Rady Miejskiej od nieuwzględnionego wniosku lub opinii, celem zwiększenia wpływu dzielnic na sprawy lokalne i zwiększenia transparentności procesu decyzyjnego;**

3. **zarząd mieniem komunalnym:**

- a. statut Gdańska i statuty jednostek pomocniczych **przewidują możliwość przekazania dzielnicom części mienia komunalnego, ale nie określają zakresu uprawnień dzielnic w tym obszarze i szczegółowych mechanizmów w tym zakresie,**
- b. pożądane byłoby uregulowanie powyższej materii w statutach jednostek pomocniczych celem ujednoczenia procedur;

4. **poddanie przeglądowi właściwości rad dzielnic i uprawnień poszczególnych radnych w obszarach różnych zadań, właściwych dzielnicom na tle innych miast:**

- a. raport ma z założenia dać asumpt do oceny szerokości zakresu zadań dzielnic i właściwości rad dzielnic w Gdańsku, z perspektywy porównawczej na tle innych miast,
- b. autorzy wychodzą z założenia, że praktyczne wykorzystywanie kompetencji dzielnic (na podstawie odrębnego badania), pozwoli wypracować adekwatny do potrzeb mieszkańców model realizacji zadań z udziałem jednostek pomocniczych.

Adres: ul. Wita Stwosza 23
80-312 Gdańsk

Telefon: +48 58 344 40 39

E-mail: biuro@fundacjarc.org.pl

Działanie sfinansowane ze środków
Programu Rozwoju Organizacji
Obywatelskich na lata 2018-2030

